

**T.C
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLETİŞİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI**

**TRT ÇOCUK KANALINDAKİ ÇİZGİ FİLMLERİN TOPLUMSAL
CİNSİYET BAĞLAMINDA İNCELENMESİ**

Nisa MİĞAL

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman: Prof. Dr. Ahmet ESKİCUMALI

MAYIS- 2023

T.C
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TRT ÇOCUK KANALINDAKİ ÇİZGİ FİLMLERİN
TOPLUMSAL CİNSİYET BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Nisa MİĞAL

Enstitü Anabilim Dalı: İletişim Bilimleri

**“Bu tez 03/05/2023 tarihinde online olarak savunulmuş olup aşağıdaki isimleri bulunan
jüri üyeleri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir.”**

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ
Prof. Dr. Ahmet ESKİCUMALI	Başarılı
Doç. Dr. Kerim KARABACAK	Başarılı
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa ÖZTUNÇ	Başarılı

ETİK BEYAN FORMU

Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve Etik Kurul Onayı gerektiği takdirde onay belgesini aldığımı beyan ederim.

Etik kurul onay belgesine ihtiyaç var mıdır?

Evet ☐

Hayır ☒

(Etik Kurul izni gerektiren araştırmalar aşağıdaki gibidir:

- Anket, mülakat, odak grup çalışması, gözlem, deney, görüşme teknikleri kullanılarak katılımcılardan veri toplanmasını gerektiren nitel ya da nicel yaklaşımlarla yürütülen her türlü araştırmalar,
- İnsan ve hayvanların (materyal/veriler dahil) deneysel ya da diğer bilimsel amaçlarla kullanılması,
- İnsanlar üzerinde yapılan klinik araştırmalar,
- Hayvanlar üzerinde yapılan araştırmalar,
- Kişisel verilerin korunması kanunu gereğince retrospektif çalışmalar.)

Nisa MiğAL

03/05/2023

ÖNSÖZ

Yüksek Lisansı kazandığım günden beri anlayışıyla akademik duruşuyla desteğini hissettiğim saygıdeğer hocam ve tez danışmanım Prof. Dr. Ahmet ESKİCUMALI'ya sonsuz teşekkürlerimi ve saygımı sunarım. Fakültemizin değerli hocalarından olan Prof. Dr. Aytekin İŞMAN ve Dr. Öğretim Üyesi Mustafa ÖZTUNÇ'a katkılarından dolayı teşekkür ederim. Bu yola girmeye karar verdiğim günden beri benim yanımda olan aileme teşekkür ederim. Eğitim sürecim boyunca bilgisini, hoşgörüsünü ve akademik vizyonunu benden esirgemeyen yol göstericim olan değerli hocam Dr. Öğretim Üyesi Cevahir Sinan ALTUNDAĞ'a teşekkür ederim. Bu uzun ve zorlu süreçte yanımda olan tüm dostlarıma ve arkadaşlarıma bana güvenip inandıkları için minnettarım. Yapmış olduğumuz çalışmanın toplumsal cinsiyet araştırmalarına katkı sağlaması ve ışık olması umudu ile...

Nisa MİĞAL

03/05/2023

İÇİNDEKİLER

TABLO LİSTESİ.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
GİRİŞ.....	1
1. BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE	5
1.1. Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi.....	5
1.2. Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet.....	5
1.3. Toplumsal Cinsiyet Rollerini Oluşturan Faktörler	7
1.3.1. Aile	7
1.3.2. Okul Ve Arkadaşlar.....	7
1.3.3. Medya.....	8
1.3.4. Kıyafet Ve Oyuncaklar.....	8
1.4. Toplumsal Cinsiyetin Karşımıza Çıktığı Yerler	9
1.4.1. Eğitim	9
1.4.2. İş Hayatı	10
1.4.3. Gündelik Hayat	11
1.5. Toplumsal Cinsiyet İle İlgili Kuramsal Yaklaşımlar.....	11
1.5.1. Biyolojik Kuram.....	12
1.5.2. Sosyal Öğrenme Kuramı	13
1.5.3. Etkileşimsel Model.....	14
1.5.4. Bilişsel Gelişim Kuramı	15
1.5.5. Psikanalitik Kuram.....	16
1.5.6. Toplumsal Cinsiyet Şeması Kuramı.....	16
1.6. Toplumsal Cinsiyet Kavramının Tarihsel Gelişimi.....	18
1.7. Toplumsal Cinsiyet Ve Kitle İletişim Araçları.....	19
1.8. Çizgi Filmin Çocuk Gelişimine Etkisi	19
1.9. İlgili Çalışmalar	21
2. BÖLÜM: YÖNTEM.....	25
2.1. Araştırmanın Modeli	25

2.2. Araştırmanın Evreni	25
2.3. Araştırmanın Örneklemi	25
2.4. Veri Toplama Araçları.....	26
2.5. İncelenen Çizgi Filmler	26
2.5.1. Yade Yade	26
2.5.2. Pırıl.....	27
2.5.3. Rafadan Tayfa	27
2.5.4. Z Takımı.....	27
3. BÖLÜM: BULGULAR.....	28
3.1. Cinsiyete Göre Meslek Türleri Nasıl Dağılım Göstermektedir Kategorisine Ait Bulgular	28
3.2. Cinsiyete Göre Kişiler Hangi Mekânlarda Gösterilmektedir Kategorisine Ait Bulgular	34
3.3. Toplumsal Cinsiyet Algıları Renkler Ve Objeler Üzerine Nasıl Yansımıştır Kategorisine Ait Bulgular.....	38
3.4. Bireylere Cinsiyete Göre Hangi Roller Yüklenmiştir Kategorisine Ait Bulgular...	42
3.5. Cinsiyete Göre Duygu Durumları Nasıl Yansıtılmıştır Kategorisine Ait Bulgular.	46
SONUÇ	50
KAYNAKÇA.....	57
ÖZGEÇMİŞ.....	60

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Yade Yade Çizgi Filminin Çözümlemesi	29
Tablo 2: Rafadan Tayfa Çizgi Filminin Çözümlemesi.....	30
Tablo 3: Pırıl Çizgi Filminin Çözümlemesi	32
Tablo 4: Z Takımı Çizgi Filminin Çözümlemesi	33
Tablo 5: Yade Yade Çizgi Filminin Çözümlemesi	34
Tablo 6: Rafadan Tayfa Çizgi Filminin Çözümlemesi.....	35
Tablo 7: Pırıl Çizgi Filminin Çözümlemesi	36
Tablo 8: Z Takımı Çizgi Filminin Çözümlemesi	37
Tablo 9: Yade Yade Çizgi Filminin Çözümlemesi	38
Tablo 10: Rafadan Tayfa Çizgi Filminin Çözümlemesi.....	39
Tablo 11: Pırıl Çizgi Filminin Çözümlemesi	40
Tablo 12: Z Takımı Çizgi Filminin Çözümlemesi	41
Tablo 13: Yade Yade Çizgi Filminin Çözümlemesi	42
Tablo 14: Rafadan Tayfa Çizgi Filminin Çözümlemesi.....	43
Tablo 15: Pırıl Çizgi Filminin Çözümlemesi	44
Tablo 16: Z Takımı Çizgi Filminin Çözümlemesi	45
Tablo 17: Yade Yade Çizgi Filminin Çözümlemesi	46
Tablo 18: Rafadan Tayfa Çizgi Filminin Çözümlemesi.....	47
Tablo 19: Pırıl Çizgi Filminin Çözümlemesi	48
Tablo 20: Z Takımı Çizgi Filminin Çözümlemesi	49

ÖZET	
Başlık: TRT Çocuk Kanalındaki Çizgi Filmlerin Toplumsal Cinsiyet Bağlamında İncelenmesi	
Yazar: Nisa MİĞAL	
Danışman: Prof. Dr. Ahmet ESKİCUMALI	
Kabul Tarihi: 03/05/2023	Sayfa Sayısı: v (ön kısım) + 60 (ana kısım)
Okul öncesi çağıdaki çocuklar için üretilmiş pek çok televizyon kanalı, çocuklar için hazırlanan programlar ve web tabanlı içerikler vardır. Günümüzde çocuklar bu içeriklere rahatlıkla ulaşarak zamanlarının büyük bir kısmını bu içerikleri inceleyerek geçirmektedirler. Bu içeriklerin başında ise çizgi filmler gelmektedir. Çocuklar için üretilen bu içerikler hayali olarak geniş bir perspektife sahip oldukları için çocukları ve yetişkinleri bile etki altına almaktadır. Çocukların bu içerikleri izlerken şahit oldukları eylemler, renkler ve objeler çocukları etkileyerek, bu etkiler çocukların yaşamlarına yansıyabilmektedir. Çocuklara yönelik bu program içeriklerinde ve çizgi filmlerde toplumsal cinsiyet öğelerinin yansıtılışı çocukların toplumsal cinsiyet konusundaki temellerinin oluşması bakımından önem arz etmektedir. Toplumsal cinsiyet kalıplarının çocukların hayatlarına yansımada televizyonların, tabletlerin ve telefonların etkisi son derece fazladır. Toplumsal cinsiyet öğeleri çocuklara nasıl gösterilirse çocukların bu bağlamdaki düşünce ve davranışları da aynı ölçüde gelişir ve değişir. Televizyonda ve sanal ortamda bulunan çizgi filmler toplumsal cinsiyet kodlarıyla ilgili pek çok iletiye sahiptir. Çizgi filmlerde yer alan çoğu bilgi çocukların kimlik oluşumlarını şekillendirmektedir. Araştırmamızda Türkiye Radyo Televizyon Kurumu TRT'nin Çocuk Kanalındaki çizgi filmlerden olan dört çizgi filmin toplumsal cinsiyet bağlamında incelenmesi hedeflenmektedir. TRT Çocuk kanalından seçilen Yade Yade, Rafadan Tayfa, Pırıl ve Z Takımı çizgi filmleri seçilerek incelenmiştir. Yapılan çalışma nitel araştırma özelliklerini taşımaktadır. Nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi kullanılan araştırmada, göstergebilimsel analiz yöntemine de yer verilmiştir.	
Anahtar Kelimeler: Toplumsal Cinsiyet, Yeni Medya, Trt, Çizgi Film, Toplumsal Cinsiyet Kuramları	

ABSTRACT	
Title of Thesis: Examining the Films on TRT Children's Channel in The Context of Gender	
Author of Thesis: Nisa MİĞAL	
Supervisor: Prof. Dr. Ahmet ESKİCUMALI	
Accepted Date: 03/05/2023	Number of Pages: v (pre text) + 60 (main body)
There are many television channels, programs for children and web-based content produced for preschool children. Today, children can easily access these contents and spend most of their time examining these contents. At the beginning of these contents are cartoons. Since these contents produced for children have a wide perspective, they affect even children and adults. The actions, colors and objects that children witness while watching these contents can affect children and these effects can be reflected in children's lives. The reflection of gender elements in the contents of this program for children and in cartoons is important in terms of forming the basis of children's gender issues. Televisions, tablets and phones have a great impact on the reflection of gender stereotypes on children's lives. Just as the gender elements are shown to the children, the thoughts and behaviors of the children in this context also develop and change in the same way. Cartoons on television and in the virtual environment have many messages about gender codes. Most of the information in cartoons shapes children's identity formations. In our research, it is aimed to examine four cartoons from the Children's Channel of TRT, the Turkish Radio and Television Corporation, in the context of gender. Yade Yade, Rafadan Tayfa, Pırıl and Z Team cartoons selected from TRT Children's channel were selected and examined. The study has the characteristics of qualitative research. Content analysis, one of the qualitative research methods, was used in the research, and the semiotic analysis method was also included.	
Keywords: Gender, New Media, Trt, Cartoons, Gender Theories	

GİRİŞ

Okul öncesi dönem çocukları için içerikler sunan birçok çizgi film, çocuk programı, televizyon kanalı ve dijital ortamlar bulunmaktadır. Günlük hayat içerisinde çocuklar bu içeriklere kolay bir şekilde ulaşarak neredeyse tüm zamanlarını bu içerikleri izleyerek değerlendirmektedirler. Çocuklar eğlenerek zaman geçirmenin dışında yaşadıkları evreni keşfetmek ve anlamlandırmak için de televizyon karşısında yer alırlar (Ünal ve Durualp, 2012). Yapılan araştırmalarda 1 ile 6 yaş grubundaki çocuk bireylerin gün içerisinde neredeyse iki saat ve üzerinde televizyon karşısında vakit geçirdikleri tespit edilmiştir (Altıncılıç ve Özkan, 2014). Yine yapılan bir başka araştırmada 3-60 aylık dönem aralığındaki çocukların yüzdelik dilime göre yarısından biraz fazlasının günde iki saat yüzde kırk sekizine yakınının ise iki saat ve fazlasını televizyon karşısında geçirdikleri gözlemlenmiştir (Akkuş, Yılmaz, Şahinöz ve Sucaklı, 2014). Televizyon içeriklerinin bu yaş aralıklarında bu kadar ilgi görmesi çocukların sosyal gelişmelerinde bazı sorunlar ve eksiklerin meydana gelmesine sebebiyet verebilmektedir. Bu bilgiler ışığında çizgi filmler ve dijital içeriklerin çocuk bireyler üzerinde gözle görülür bir etkisi olduğu gözlemlenebilmektedir.

Çocukların izledikleri içeriklerin çocuklar üzerinde bıraktığı etkiler bu çizgi filmlerin içeriklerinin olumlu ya da olumsuz olmasıyla bağlantılıdır. Gelişme dönemindeki çocuk bireylerin izledikleri içerikler içerisinde yer alan eylemleri gerçekleştirebilme ihtimalleri vardır (Tümkan, 2017). Çizgi filmlerin popüler olması ve birer ikon haline gelmesi tüketim faaliyetlerinde kullanılmalarına sebebiyet vermektedir. Günümüzde popüler olan birçok çizgi filmin oyuncakları, objeleri, kıyafetleri tüketim amaçlı olarak piyasalara sürülmektedir. Bu durum çocukların etki alanını daha da genişletmektedir (Kalaycı, 2015).

Çocuk bireylerin davranışlarına televizyonda yayınlanan içeriklerdeki toplumsal cinsiyet göstergeleri büyük ölçüde etki etmektedir. Toplumsal cinsiyet kavramı toplumun erkek ve kadın cinsiyeti taşımaya yüklediği anlamlar olarak gözlemlenmektedir. İnsan hayatında çok erken dönemlerde öğrenilmeye başlanmaktadır. Çocuklar cinsiyetlerinin farkına vardıkları andan itibaren etraflarında gördükleri, örnek aldıkları kişilerin nasıl davranış biçimlerinde bulunduklarını

gözlemlemeye başlarlar ve bunları öğrenen hayatlarına devam ederler (Alabay ve Yağın Güder, 2014).

Tüm bu bilgiler ışığında çocukların izledikleri çizgi filmler ve içeriklerde yer alan toplumsal cinsiyet göstergeleri çocukların toplumsal cinsiyet bağlamındaki düşüncelerinin şekillenmesini sağlar (Gündüz Kalan, 2010).

Bu bilgiler ışığında TRT Çocuk kanalında yayınlanan çizgi filmlerin toplumsal cinsiyet ile olan ilişkisini incelemek bu çalışmanın konusunu oluşturur. Bu sebeple çalışmanın problem cümlesi ‘‘TRT Çocuk Kanalında Yayınlanan Çizgi Filmlerde Toplumsal Cinsiyet Göstergeleri’’ olarak belirlenmiştir. Çalışmada dört çizgi film toplumsal cinsiyet bağlamında incelenmiştir. Bu çizgi filmler Yade Yade, Rafadan Tayfa, Pırıl ve Z Takımı çizgi filmleridir.

Araştırmanın Konusu

Okul öncesi çağda çocuklar için geliştirilmiş pek çok televizyon kanalı, çizgi film ve programlar bulunmaktadır. Günümüzde çocuk bireyler bu içeriklere kolayca erişerek vakitlerinin birçoğunu bu içerikleri gözlemleyerek geçirmektedirler. Bu içeriklerin başında ise çizgi filmler gelmektedir.

Araştırmanın Yöntemi

Bu kısımda çalışmanın yöntem kısmıyla ilgili açıklama yapılmıştır. Çalışma nitel araştırma yöntemlerinden olan doküman incelenmesi tercih edilmiştir. Araştırmada verilerin analizinde de içerik analizi yöntemi kullanılarak çalışma tamamlanmıştır. Bu yöntemle içeriklerin altında yatan mesajların temeline inilmiştir.

Araştırmada elde edilen kavramlar içerik analizinin temelini oluşturarak elde edilen veriler sınıflandırılmıştır ve elde edilen verilerle sonuca gidilmiştir.

Araştırmanın Problem Durumu

TRT Çocuk kanalında yayınlanan çizgi filmlerin toplumsal cinsiyet ile ilişkisini incelemek bu çalışmanın problemini oluşturmaktadır. Bu sebeple çalışmanın problem cümlesi TRT Çocuk Kanalında yayınlanan çizgi filmlerde toplumsal cinsiyet eşitsizliği üretilmekte midir? Olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada çizgi filmlerin içerisinde yer alan toplumsal cinsiyet göstergeleri incelenmek istenmektedir. TRT Çocuk Kanalında yayınlanan çizgi filmlerde toplumsal cinsiyet eşitsizliği üretilmekte midir sorusuna cevap aradığımız çalışma çerçevesinde aşağıdaki alt problemlere de cevap aranmıştır:

Çizgi filmlerde cinsiyete göre meslek türleri nasıl dağılım gösterilmektedir?

Çizgi filmdeki kişiler cinsiyete göre hangi mekânlarda gösterilmektedir?

Çizgi filmlerde toplumsal cinsiyet algıları renkler ve objeler üzerine nasıl yansımıştır?

Çizgi filmlerde bireylere cinsiyete göre hangi roller yüklenmiştir?

Çizgi filmlerde cinsiyete göre duygu durumları nasıl yansıtılmıştır?

Bunlar dışında çalışmamızda iki temel amaç vardır. Bunlardan birincisi, TRT Çocuk kanalındaki çizgi filmleri toplumsal cinsiyet olgusu; seçilen bağlamında inceleyerek çizgi filmlerin nitel araştırma yöntemleriyle çözümlenmesidir. İkincisi ise incelenen çizgi filmlerdeki toplumsal cinsiyet göstergelerini olumlu göstergeler ve olumsuz göstergeler olarak yorumlamaktır.

Araştırmanın Önemi

Cinsiyet rolleri çocuklara önce dünyaya geldikleri ortamın kültürü içinde öğretilmektedir. Çocuğun önce aile sonra çevre içerisinde başlayan bu öğrenme süreci çocuğun daha sonraki hayatını şekillendirmede temel oluşturmaktadır. Bu açıdan gelecekte sağlıklı bireyler yetiştirilebilmesi adına incelenmesi gereken önemli konulardan biri toplumsal cinsiyet konusudur. Çocuğun kimlik oluşumunu önemli derecede etkileyen toplumsal cinsiyet kavramı, çocuğun sosyal hayatı içerisinde de ciddi anlamda yer tutmaktadır.

Sosyal öğrenme teorisinin sembolleştirme ilkesine göre imajlar ve kelimeler aracılığıyla kullanılan semboller çocukların gelecek hayatlarında kullanmak için hafızaya attıkları öğelerden oluşmaktadır. Bu noktada çocuklar için hazırlanan yayınların çocukların gelecek hayatlarında önemli bir etkiye sahip olduğu gerçeği karşımıza çıkmaktadır. Araştırmada kültürel kodların yerleştirilmesinde önemli bir konuma sahip olan çizgi

filmlerin toplumsal cinsiyet rollerini nasıl ürettikleri veya yeniden mi ürettikleri konusu irdelenecektir.

İzleyicilerinin büyük bir çoğunluğunu belli yaş gruplarında çocukların oluşturduğu çizgi filmlerin ana teması eğlence ve eğlendirirken doğru bir biçimde eğitmektir. Yayınlanan her çizgi filmde bu ana temaları görememekle birlikte yapımcıya ait düşünce hayat tarzı çocuklara benimsetilmektedir. Toplumsal olarak anne ve babaların çalıştığı ve yoğunlukları içerisinde çocuklarını gözlemlemekte zorlandıkları bir süreçten geçmekteyiz. Çocuklar bu süreç içerisinde en çok zaman ayırdıkları şeyler etrafında şekillenmektedirler. Çocukların zaman ayırdıkları etkinliklerin çoğu çocuğa anne babadan daha fazla rol model olabilmektedir.

Bu bağlamda çocukların zaman geçirecekleri içerikler büyük bir titizlikle seçilmelidir. Çizgi filmlerin içeriğinin eğitici olması, iyilik, dürüstlük, sevgi, hayvan sevgisi, doğa sevgisi gibi konular etrafında şekillenmelidir. Türk yapımı olmayan çizgi filmlere dublaj yapılırken de bu göstergelere dikkat edilmelidir. Aileler çizgi film sürelerini ayarlamalı, kontrollü bir şekilde çocuklar takip edilmelidir.

Çocukların ekran önünde izledikleri modeller gibi davranma, düşünme ve tepkide bulunma yönelimleri olduğu yaşlarda, izledikleri yapımlara özel bir hassasiyet gösterilmeli ve bu yapımların çocukları olumsuz etkileyecek kavramlardan arındırılmasına önem verilmelidir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma örnekleminin sadece TRT Çocuk kanalındaki çizgi filmlerden oluşturulması ve sadece dört çizgi filmin beşer bölümünden toplam yirmi bölüm olması veri toplama sürecinin gerçekleşmesi ve elde edilen verilerin TRT Çocuk kanalının internet sitesinin üzerinden toplanması, diğer yöntemlerle verilerin desteklenmemesi araştırmanın başlıca sınırlılıkları içerisinde alınmaktadır.

Araştırmanın Varsayımları

1. Okul öncesi yaş grubundaki çocuk bireylerin izleyeceği içeriklerden olan çizgi filmlerde yer alan göstergelerin toplumsal cinsiyeti yansıttığı varsayılmaktadır.
2. Çalışmaya dahil edilen çizgi filmlerdeki göstergelerin doğru ve gerçeği yansıttığı varsayılmaktadır.

1. BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi

Araştırmada ele alınan araştırma konusu Wilbur Schramm'ın kitle iletişim kuramı ile ilişkilidir. Scram kitle iletişim araçlarının etki alanının ilk olarak belli bir grubu etkilediğini daha sonra ise belli bir gruptan bireyi etkileyen bir işleyiş sürecine sahip olduğunun altını çizer. Bu kitle iletişim kuramına göre kitle iletişim araçlarından birçok ileti gelir. İletişimci bu iletileri değerlendirir ve izleyiciye hangisini ileteceğine karar verir. İletilerin ulaştığı izleyiciler, dinleyiciler ve okuyucular kitleler halinde yaşayan insanlardır. Alınan iletiler bu bireylere ulaştırılır ve böylece iletilerin etki alanı genişlemiş olur. Kitle iletişimin etkileri bu yolla toplumu da etkilemeye başlar. Görsel ve işitsel medya organlarının günden güne öneminin artmasıyla birlikte televizyonlarda ve dijital platformlarda yayınlanan içeriklerin de insan hayatındaki önemi dikkat çekmeye başlamıştır.

Zamanlarının büyük bir kısmını ekran karşısında geçiren çocukların izledikleri içeriklerin toplumsal cinsiyet bağlamında incelendiği çalışmada TRT Çocuk kanalından seçilen çizgi filmler nitel araştırma yöntemlerinden olan içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. İçerik analizi yöntemi genel olarak iletişim çalışmalarında kullanılmaktadır. İçerik analizi ilk olarak İsviçreli bir bilim insanı tarafından yine sosyal bilimler araştırmasında kullanılmıştır. Bu yöntemle öğelerin görünür özelliklerinden ilerlenerek incelenen dökümanlara dair çözümlemelere dair sonuçlar çıkar. İçerikte yer alan belli iletilerin görülme sıklığına göre gözlemler belirleme imkânı sağlar (Fiske, 1996: 176).

Bu bağlamda araştırmada seçilen çizgi filmlerdeki toplumsal cinsiyet göstergeleri incelenerek, gözlem yapılmak istenmektedir.

1.2. Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet

Bireylerin cinsiyetleri toplumsal ve anatomik olarak birçok işleve sahiptir. Erkeklik veya kadınlık cinsiyete bağlı toplumsal şekillenmeyi oluşturan en güçlü öğelerden biridir. İnsanların cinsiyetleri biyolojik ve toplumsal kültürel olarak ikiye ayrılmaktadır.

Anatomik olarak erkek ya da kadın olmak doğuştan gelirken, erkeklik ve kadınlık kavramı ise toplumsal ve kültürel bir anlam barındırmaktadır (Hepşen, 2010). Erkeklik ve kadınlık olgusuna göre cinsiyete dayalı belli kültürel ve toplumsal kodlar vardır bunların başında erkekler ve kadınlara yüklenen sorumlulukların ve iş bölümlerinin farklı olması gelir (Savran,2019). Biyolojik olarak erkek bir bireyden çocuk emzirmesini ve doğurganlık görebilmek mümkün değildir (Wallece ve Wolf, 2004). Bireylerin erkeklikten ve dişillikten çıkıp erkek ve kadın olması kültürel ve toplumsal öğelerle mümkündür. Toplumsal cinsiyet kavramı biyolojik kavramdan çok daha geniş perspektife sahip bir kavramdır (Giddens,2012). Toplumsal cinsiyet bireylere erkeksi ya da kadınsı kültürel kodlar oluşturarak bireylerin toplumsal olarak şekillenmesini sağlar. Bireyler bu şekillenmeyle birlikte davranış biçimleri ve yaşam tarzları oluşturmaya başlarlar ve bu durum nesilden nesile aktarılarak belli başlı kalıplar oluşturulmasına sebebiyet verir. Erkek ve kadınların kullandıkları renklerden, yaptıkları işe tercih ettikleri eğitimlere ve sosyal alışkanlıklara kadar toplumsal olarak belirli şekillenmeler görülür (Hepşen, 2010).

Erkeklik ve kadınlık olgusu farklı yerlerde farklı zamanlarda değişiklik gösterebilen bir yapıya sahiptir. Kültürel olarak farklı olan yerlerde bu özelliklerde beraberinde farklılık gösterebilmektedir. Kaynaklar evrimsel olarak erkeğin poligamik kadının ise monogamik olduğunu öne sürer buna sebep olarak ise kadının doğurganlığını erkeğin ise doğurtabilmesini örnek gösterir (Tarhan,2005). Bunun yanı sıra karakteristik davranışların anatomik olduğu savunulamaz, karakteristik davranışlar zamanla sosyal ve toplumsal hayat içerisinde şekillenerek değişiklik gösterebilir (Giddens, 2012). Bu bağlamda cinsel kimlikler değil kültürel farklılıklar göz önüne alınmalıdır. Biyolojik ve anatomik olan özellikler toplumsal olarak bir anlam taşımamaktadır (Savran, 2009).

Toplumsal cinsiyet farklılıklarından yola çıkarak en görünür verilerin erkek veya kadın olarak bilinen cinslere dayatılan sorumluluklar ve biçilen rollerdir. Kadınsal olarak anaçlık, duygusallık, korunma üzerine olan bu roller erkeksi olarak ise koruyup kollama, ev geçindirme, güçlü olma, duygusal olmama rollerini benimsetmektedir. Kadın cinsiyeti üzerinde sahipliğe hakkı olacağı düşünülen erkeklik kavramı kültürel ve toplumsal olarak bir güç haline gelmiştir. Zamanla erkeklik kavramı toplumsal olarak erkek egemen toplumlar tarafından benimsenmeye başlanmıştır. Aynı baskı erkek üzerinde ise bir erkeğin bu çizgiler dışına çıktığı zaman erkekliğini, gücünü ve

statüsünü kaybedeceği anlamını taşıyarak kendini göstermeye başlamıştır. Bu bağlamda var olan bu durumun toplumsal olarak toplumsal cinsiyet kavramının oluşmasına zemin hazırladığı görülmektedir (Kandiyoti,1997).

1.3. Toplumsal Cinsiyet Rollerini Oluşturan Faktörler

1.3.1. Aile

İnsanların gözlerini dünyaya açtıktan sonra ilk olarak aile kavramı içerisinde bir aidiyetinin olmasıyla beraber, aile içinde cinsiyetle birlikte toplumsal cinsiyetin de oluşmaya başlamasından dolayı aile kavramı toplumsal cinsiyet rollerini oluşturan faktörler arasında en temel en önemli yerdedir.

Toplumun temel taşı olan ailenin toplumsal cinsiyet kalıplarının bireye yerleşmesi konusundaki etkisi oldukça fazladır. Aile içerisinde çocukların rol model aldığı yetişkinlerin davranışları çocuklar için örnek teşkil etmektedir. “Çocukların dikkatini, kültürel anlamda farklı ilgi alanlarına yönlendirmek çocuklarının kimlik oluşumunda önemli bir değişimi göstermektedir (Uluocak, 2014) Bu duruma örnek verecek olursak çocukların cinsiyetlerine göre renklere, cinsiyetlerine göre oyuncaklar ve cinsiyetlerine göre aktivitelere yönlendirilmesini göz önüne alabiliriz. Cinsel kimliklerin oluşmasında anne ve babanın etkisi oldukça büyüktür. Bilimsel olarak 0-6 yaş arasında geçen yıllar çocuğun kimliğinin oluşmaya başladığı yıllardır. Bu bağlamda aile kavramının çocukların hayatındaki önemi yadsınamaz bir gerçektir.

1.3.2. Okul Ve Arkadaşlar

Çocukluk hayatından başlayan eğitim hayatlarımızın en önemli noktalarından biridir. Eğitim hem toplumsal hem sosyal olarak belli kültürel ve toplumsal kalıpların oluşmasında önemli bir etki ve öneme sahiptir. Bireyin kendisini bulmasında kimliğini ve kişilik özelliklerini keşfetmesinde önemli bir role sahip olan eğitim, doğru yönlendirmelerle fayda sağlayacağı gibi yanlış yönlendirmelerle de zarar sağlayabilir.

Eğitim, toplumun kültürel değerlerini, düşünce yapılarını, sosyal hayat içerisindeki davranışlarını nesilden nesile aktararak toplum yaşamının devamını sağlamaktadır. Çocukların nasıl davranışlar sergilemesi gerektiğini, toplumun beklentilerini, meslek seçimlerini eğitim büyük ölçüde etkilemektedir. Toplumsal cinsiyet kalıpları önce aile

içerisinde öğrenilip deneyimlenmekte daha sonra eğitim hayatında şekillenmektedir. Bunlar dışında çocukların arkadaş gruplarının içerisine girmesiyle cinsiyetlerine dair rolleri daha da pekişmektedir.

1.3.3. Medya

Günümüzde medya hayatımızın büyük çoğunluğuna girmeye ve hayatımızı şekillendirme hız kesmeden devam ediyor. Medya görsel ve işitsel olarak büyük bir gücü elinde barındırarak bu gücü doğru kullanabilme noktasında bizlere arayışlar sunuyor. Kitle iletişim araçları toplum üzerinde ciddi bir etkiye sahip olmakla beraber bu kitle iletişim araçlarının içerisinden en çok etkiye sahip olanlar televizyon, telefon, tablet ve bilgisayarlardır. İnternetin ise çok büyük kitlelere ulaşabilmesi kitle iletişim organlarını ve medyayı önemli bir noktaya taşımaktadır.

Kitle iletişim araçları aracılığıyla birçok düşünce fikir ve toplumsal cinsiyet kalıpları kullanıcılara, izleyicilere ve okurlara yansıtılır. Konuya televizyonlarda ve internet ortamında yayınlanan çizgi filmlerin perspektifinden bakacak olursak erkek karakterlerin daha güçlü kadın karakterlerin daha güçsüz konumda yer alması çocuklara erkeğin kadından güçlü, kadının ise zayıf olarak gösterilmesine ve toplumsal cinsiyet kalıplarının öğrenilmesine olanak sağlar.

Günümüzde çocukların internet ortamına ulaşması ve kullanması çok kolay bir hale gelmiştir. Çocuklar sanal ortamdaki içeriklerden; sosyal medya hesaplarından gördükleri ve öğrendikleri bilgiler ışığında cinsel kimliklerini, sosyal kimliklerini oluşturmaya başlamaktadır. Çocuklar bu sosyal medya hesapları aracılığıyla kontrolsüz bir şekilde hareket etmeye başlayabilecekleri gibi bu sosyal medya hesapları onları manevi olarak olumsuz anlamda da etkileyebilecek bir güce sahiptir. Kitle iletişim araçlarının olumsuz etkileri de göz önünde bulundurulduğu zaman çocukların sanal ortamdaki içeriklere kolay ve kontrolsüz bir şekilde ulaşabiliyor olmaları aileler ve eğitimciler tarafından kontrol edilmeye çalışılmalıdır. Çocuklar kitle iletişim araçlarının olumlu yönleriyle beslenerek, eğitim ve gelişim alanında geliştirilmelidir.

1.3.4. Kıyafet Ve Oyuncaklar

Çocuklar dünyaya geldikleri andan itibaren aileleri gözetiminde giydirilir, beslenir ve büyütülürler. Küçük yaşta kullanılan giysiler, oyuncaklar ve renkler çocuğun cinsiyet

rollerini benimsemesini ve kavramasını sağlar. Erkek çocukları için genelde koyu ve mavi gibi renkler tercih edilmesi, kız çocukları için genelde açık ve pembe renkler tercih edilmesi, erkek çocuklarına araba, silah ve top gibi oyuncaklar alınması, kız çocuklarına bebek, ip, ev eşyaları gibi oyuncaklar alınması toplumsal cinsiyet algısını küçük yaştan itibaren çocukların kodlamalarına sebebiyet vermektedir.

Ailelerin çocukları cinsiyetlerine göre farklı nesnelere yönlendirmesi çocukların toplumsal cinsiyet kalıpları noktasında bir taraf seçmelerine sebebiyet vermektedir. Çocukların gördüğü ve oynadığı bu oyuncaklar kadın ve erkek arasındaki farkı içselleştirmelerine sebep olmaktadır. Bu örneklerle ek olarak toplumsal olarak tarafsız görünen bazı oyuncaklarda bile toplumsal cinsiyet kalıpları içeren öğeler bulunmaktadır. Buna bir örnek verecek olursak civciv, kedi, tavşan gibi oyuncakların kız çocuklarına; aslan, kaplan gibi oyuncakların erkek çocuklarına alınmasını örnek gösterebiliriz (Giddens, 2012).

Bu bilgiler ışığında çocukların oyun çağındaki oyuncak seçimleri ailelerin genellikle çocukları yönlendirmesiyle olmakta olduğundan yola çıkılırsa, ailelerin oyuncak renk ve kıyafet seçiminde de en az içerik seçimlerindeki kadar hassas ve bilinçli olması gerekmektedir.

1.4. Toplumsal Cinsiyetin Karşımıza Çıktığı Yerler

1.4.1. Eğitim

Toplumsal ve kültürel olarak birbirinden farklı olan kesimler göz önüne alınarak gelenekçi yaşam formunda düşünen kültürlerde yetişen ve büyüyen ailelerin kız çocuklarını okutma oranı daha düşükken, modern yaşam formunda yetişen ve büyüyen ailelerin kız çocuklarını okutma oranı daha yüksektir. Bu örnekte Toplumsal cinsiyet rollerinin kültürden kültüre farklılık gösterdiğini ve eğitim alanında da etkili olduğunu gözlemleyebiliriz.

Geçmişten beri toplum içerisinde kız çocuklarının okutulması konusunda sorunlar olmuştur. Kız çocukları eğitim ve okul imkânlarından geri bırakılmıştır. Eğitim bir ülkenin kalkınması açısından önemli bir olgudur. Eğitim konusunda cinsiyet eşitliğinin sağlanması kalkınmanın artmasını sağlamaktadır. Cinsiyet bağlamında ayırım eğitim hayatının önündeki en büyük engellerden biridir. Geçmiş yıllardan beri erkeklerin

okutulup iş sahibi olması ve eve bakması yolunda kızların ise evde kalıp ev işleriyle ilgilenmesi bir eğitim sistemi benimsenmekteydi.

Kültürel ve sosyal değişmelerle günümüzde eğitim sistemindeki kız ve erkek çocuk ayrımı kalkmaya başlamıştır. Lakin araştırmalar incelendiğinde hala dünya genelinde ha kız ve erkek çocukların eğitim alma oranlarında farklılıklar mevcuttur. Dünya dışında da ülkemizde batıdan doğuya doğru gidildikçe kız çocukların eğitim oranlarında azalma gözlenmektedir. Cumhuriyet kurulduktan sonra kadınların eğitim hareketine katılması ve Latin alfabesinin hayatımıza girmesiyle birlikte eğitime katılım ve okuma yazma oranında artış gözlemlenmiştir. Ülkede 1997 yılında cinsiyet ayrımı gözetmeden sekiz yıllık zorunlu eğitime geçilmesiyle birlikte eğitimde ciddi oranda gelişmeler kaydedilmiştir (Kağıtçıbaşı, 2014).

1.4.2. İş Hayatı

Toplumun en önemli alanlarından biri olan iş hayatı hem kadınlar için hem de erkekler için zorlayıcı birçok koşuldandır. Bunun yanında iş hayatı erkekler nispeten kadınlar için daha zorlayıcı koşullardan oluşmaktadır. Küçük yaşlardan itibaren erkekler göre daha duygusal büyütülen kız çocukları anaç, sabırlı, sevgi, şefkat ve merhamet dolu yetiştirildikleri için, toplumsal hayatın içerisinde iş yaşamına adım attıklarında da bu duygu durum özelliklerine uyan öğretmenlik, doktorluk, memuriyet ve hemşirelik gibi meslekleri seçmeye yönlendirilirler. Bu doğrultuda iş yaşamına atıldıktan sonra da birçok sorunla karşılaşan kadınların yükselmesinin önüne geçen durumlar meydana gelmektedir.

Kız çocuklarının erkek çocuklara göre daha az eğitim alması yada hiç eğitim almaması kadınları çalışma hayatı içerisinde de arka plana atmaktadır. Toplumsal cinsiyet temelinde yapılan ayrımcılık kadınların iş gücü piyasasının dışında bırakmaktadır. İş hayatına katılan kadınlar ise belirli meslek gruplarında ya da iş kollarının alt sınıflarında çalışmaktadır. Toplumsal olarak cinsiyete yönelik meslek gruplarının oluşması, kadınlar için öğretmenlik, doktorluk, hemşirelik; erkekler için ise mühendislik, askerlik, pilotluk, polislik vb. mesleklerin uygun görülmesini durumunu oluşturmuştur. Batı dışında doğu bölgelerinde kadınlar meslek olarak tarım alanını tercih etmektedir. Zamanla metropol hayatına geçilmesiyle birlikte bu kadınlar işsizleşmeye başlamışlardır. Bunun altında yatan başlıca sebep ise taşrada yaşayan kadınların birçoğunun eğitimsiz olmasıdır.

Kavram olarak toplumsal cinsiyet eşitsizliği kamusal ve özel olarak iki ayrı gruba ayrılmaktadır. Kamusal alanda erkeklerle aynı işi yapan kadınlar erkeklere oranla daha fazla sorunla karşılaşmaktadırlar (Uluocak, 2014).

Tarihte sanayi devrimiyle birlikte kadınların iş hayatına girmeleri hız kazanmıştır. Kadın çalışma sistemi içerisinde ikinci plana atılmaktadır. Örnek verecek olursak aynı işte çalışan kadın ve erkeğe farklı ücretler verilmesi, kadının iş hayatı içerisinde daha az değer görmesi emeğinin sömürülmesi karşımıza çıkmaktadır. Günümüzde hâlâ birçok kadın iş hayatı içerisinde engellerle karşılaşmaktadır.

1.4.3. Gündelik Hayat

Günümüzde toplumsal olarak şehirleşmeyle birlikte gündelik hayatta hızlanmıştır. Kadın bireyler bu gündelik hayatın içinde kendilerine karşı işlenen suçların artmasıyla birlikte gündelik hayatın geri planında kalmaya başlamışlardır. Kadınların geç saatlerde sokakta olması, kıyafetleri, gündelik hayat içerisindeki hal hareket ve davranışları gündelik hayat içerisinde en çok karşılaştıkları sorunlar içerisinde yer almaktadır.

Bu bağlamda tüm bu durumlar toplumsal alanda cinsiyet eşitsizliği kavramını oluşturmaktadır. Bu toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri günümüzde kıyafetler, özgürlük ve toplumsal roller olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği kavramı gündeme getirilmedikçe, incelenmedikçe hayatın birçok alanında görülmeye devam edecektir.

1.5. Toplumsal Cinsiyet İle İlgili Kuramsal Yaklaşımlar

Toplumsal cinsiyet olgusu tarihte ilk olarak Ann Oakley aracılığıyla gündeme getirilmiştir. Ann Oakley cinsiyeti erkek kadın ayrımı üzerinden açıklayarak toplumsal cinsiyetle biyolojik cinsiyet arasında ki ayrımın altını çizmektedir (Marshall, 1998).

Cinsiyet kavramının zamanla alanı ve anlamı gelişerek ve değişerek, son yıllarda daha kapsamlı bir hal almaya başlamıştır. Cinsiyet günümüzde değişim ve gelişim göstererek kadınların ve erkeklerin toplumsal rolleri olarak karşımıza çıkmaktadır (Keskin, 2014).

Toplumsal hayat varolduğundan beri kadınlık ve erkeklik olgusuna belli başlı cinsiyet kalıp yargıları üretilmiştir. Bu toplumsal cinsiyet yargıları bireylerin içerisinde zamanla

yer edinerek benimsenmiştir. Toplumsal cinsiyet kavramında erkek birey daha üstün bir konumda yer alırken kadın ise daha arka plana atılmıştır.

1.5.1. Biyolojik Kuram

Jean Piaget ve Noam Chomsky başta olmak üzere bilim insanları toplumsal normların meydana gelmesinde biyolojik özelliklerin kapsayıcı olduğunu belirtmişlerdir. İlk kuramlardan biri olan biyolojik kuram kadınların ve erkeklerin davranış farklılıklarının psikolojik ve anatomik olarak farklı olmalarının temellerine dayandırmaktır. Biyolojik kuram kadın ve erkeklerde doğumdan itibaren şekillenen hormonlar ve fonksiyonel farklılıklardır.

Bireyler arasındaki bu farklılıklar yüz yıllar boyunca bilim insanları birçok açıklama getirmişlerdir. Annelik kavramını zihinsel ve biyolojik olarak kadınların doğuştan taşıdıkları öne sürülmüştür.

Biyolojik kuramlar zihinsel yapıyı temele alarak kadın ve erkeğin zihinsel yapılarının birbirlerinden farklı olduğunu ve bu durumun sosyal olarak farklı davranış biçimlerini oluşturduğunu ileri sürmektedir (Dökmen, 2015). Günümüzde yapılan araştırmalarda erkekler ve kadınlar arasında zihinsel olarak farklı düşünme biçimlerinin olduğu doğrulanmıştır. Kadın ve erkek beyninin fizyolojik ve kimyasal olarak da farklılıklar içerdiği doğrulanmıştır (Eşel, 2005). Bilim insanlarına göre toplumsal cinsiyet göstergelerine sebep olan başlıklardan biri de hormonlardır (Udry, 1994). Araştırmalarla elde edilen bu verilere ise insanlar ve hayvanlar üzerinde yapılan deneylerle ulaşılmıştır.

Kimura yaptığı araştırmalarda kadın ve erkeklerde hormonların değişiklik göstermesinin çocukluk dönemlerine dayandırmaktadır (Kimura, 1992). Biyolojik kuramın temellerine göre duygusal ve davranışların farklılıkları kız ve erkek çocuklarda erken yaşlarda görülmeye başlanmaktadır. Aynı evde büyüyen erkek ve kız çocuklarda bile duygusal ve davranışsal olarak farklılıklar görülmektedir. Kız çocuklar daha duygusal olurken, erkek çocuklar küçük yaşlardan itibaren bu duygusallığı baskılamaya çalışmaktadırlar (Eagly ve Wood, 1999).

Biyolojik kuramın savunduğu bir diğer veri ise kadın ve erkeğin farklı olmasının altında yatan sebeplerden biri de kadınların doğurgan olmaları erkeklerin ise doğurgan

olmamalarıdır (Güldü ve Kart, 2009). Tüm bunlardan yola çıkılarak bilim insanlara göre toplumsal cinsiyetin kökeninde biyolojik nedenler yatmaktadır (Udry, 1994).

Kadınlar ve erkek bireylerin biyolojik özelliklerinin birbirinden farklı olması gerçeği toplum hayatında rollerinin farklılaşmasına sebep olmuştur. Fiziksel olarak daha güçsüz olan kadın bireylere çocuklar ve ev bakımıyla ilgili sorumluluklar düşerken, fiziksel olarak daha güçlü olan erkek bireylere güç gerektiren ev dışı işleri düşmüştür.

1.5.2. Sosyal Öğrenme Kuramı

Sosyal öğrenme kuramı ilk ortaya sürenlerden biri Albert Bandura olmuştur. Toplumsal cinsiyet olgularının sonradan öğrenilerek kazanıldığını savunmaktadır. Kadın ve erkek bireyin değişen davranış şekilleri içinde hareket etmesini, toplumsal hayat içerisinde insanların davranış kalıplarını inceleyerek öğrenilmiş bir olgudan geldiğini savunur. Bundan yola çıkarak sosyal çevrenin etkisinin göz ardı edilemeyeceğini dile getirmiştir.

İkinci olarak ele aldığımız sosyal öğrenme kuramı iki ayrı yöntem üzerinde durur. Bunlardan ilki model alma ve taklit ikincisi ise edimsel yöntemdir. Kurama göre edimsel yöntem deneyimlere dayanmaktadır (Bandura, 1977). Edimsel temelde en önemli etken ödül ve ceza sistemidir bunu açacak olursak, cinsiyetine toplumsal kurallara uygun davranışlar sergileyen bireyler ödüllendirirken cinsiyetine toplumsal kurallara uygun davranışlar sergilemeyen bireyler cezalandırılır. Onaylanan ve ödüllendirilen davranışlar bireyler tarafından tekrarlanırken, Onaylanmayan ve cezalandırılan davranışlar bireyler tarafından tekrarlanmaz (Dökmen, 2015).

Model alma ve taklit ise sosyal çevreye dayanmakta olan bir yöntemdir. Sosyal çevre içerisinde öğrenilen birçok davranışın bireyler üzerinde önemli ölçüde etkisi vardır. Bu öğrenme sürecinde üç farklı etken vardır. Bunlar sözlü ifadeler, canlı modeller ve sembolik öğelerdir (Bandura, 1977).

Sözlü ifadeler bireyin nasıl davranması gerektiğine ilişkin kalıpları kapsar. Canlı modeller belli davranış kalıbını sergileyen kadın ya da erkek örneklerdir. Çocukların küçük yaşlardan itibaren etraflarında gördükleri kadın ya da erkek bireyleri örnek alması temeline dayanır. Sembolik öğeler ise, televizyon, internet ortamında görünen karakterlerin, kitaplarda yer alan karakterlerin model olarak temel alınması durumudur (Dökmen, 2015: 60).

Bu modellemeler toplumsal cinsiyet göstergelerinin oluşmasında önemli etkilere sahiptir. Örnek alınan davranışların gündelik hayata geçirilmesi ise dört ana başlık etrafında toplanabilir. Bunlardan ilki dikkat, ikincisi akılda tutma, üçüncüsü üretme, dördüncüsü ise isteklendirme sürecidir. Dikkat sürecinde birey, etrafındaki diğer bireyleri dikkatle incelemektedir. Akılda tutma sürecinde ise birey dikkatle izlediği diğer bireylerin davranışlarını hafızasına yerleştirerek bu süreci tamamlar. Üçüncü süreç olan üretme sürecinde örnek alınan bireyin gözlemlenmesi sonucunda öğrenilen eylemlerin davranışa yansması görülmektedir. Dördüncü süreçte birey uygulamaya koyduğu davranış biçimini örnek aldığı bireyin davranış biçimiyle kıyaslama duyu durumuna geçer ve ikisi arasında ki farklılıkları ve aynı olan şeyleri algılamaya başlar.

Sosyal öğrenme kuramında cinsiyet davranışlarının belli olduğu ve bu belli olan davranışların uygulamaya koyulduğu kültürlerde ve toplumlarda bu süreci devam ettirmede kararlılık görülür. Bu devam ettirmeyle birlikte toplumsal cinsiyet göstergeleri nesilden nesile aktarılmaktadır.

1.5.3. Etkileşimsel Model

Toplumsal cinsiyet göstergelerine bağlı gelişen davranış biçimlerinin farklılıklarının biçimlendirilebileceğini savunan model ise etkileşimsel modeldir (Deaux ve Major, 1987). Bu bağlamda bireylerin davranış biçimlerine göre sosyal davranışlarının birçok etkenden etkilenebileceği savunulmaktadır.

Etkileşimsel model ilk olarak Kay Deaux ve Brenda Major tarafından ortaya atılmıştır. Bireylerin hareketleri içinde bulundukları sosyal ve kültürel çevreler göre şekillenerek değişkenlik gösterebilmektedir (Dökmen, 2015).

Kadın ve erkek davranışlarının farklılık göstermesi toplumsal olarak üç temel durumun altını çizer. Bunlar algılayan, ortam ve aktör durumlarıdır. Bu üç temel durum belli başlı davranış kalıpları oluşturmaktadır (Deaux ve Major, 1987). Algılayan toplumsal cinsiyet göstergelerini kendi tarafından yönlendirerek aktörün eylemlerini belirlemektedir. Aktör olduğu gibi değil kalıplaşmış yargılara göre değerlendirilir. Bu doğrulamadan sonra algılayan aktörün davranışlarını biçimlendirilmesini sağlar. Daha sonrasında ise davranışsal olarak eylemler gerçekleşmiş olur. Aktör farklı mekânlarda

farklı kimlikler ve davranışlar sergileyebilmektir. Birey kendi içsel dünyasını onaylayacak şekilde topladığı bilgilerle çevresini ve davranışlarını şekillendirmektedir.

Etkileşimsel olarak cinsiyet doğuştan kazanılırken toplumsal cinsiyet sonradan öğrenilmektedir. Toplumsal cinsiyet rolleri sonradan öğrenilerek bireylerin hayatında uygulamaya koyulmaktadır. Bireyler hayatın içine karıştıktan sonra sosyalleşerek bu davranış biçimlerini içselleştirerek öğrenmektedirler. Toplumsal olarak belli davranış kalıplarının erkeklerle belli davranış kalıpların ise kadınlara ait olduğu düşünülmektedir. Toplumsal olarak belirlenen bu kalıplar doğrultusunda davranan bireyler toplum tarafından ötekileştirilmeden toplumun bir parçası olacakları için bu davranış biçimlerini benimsemektedirler (Demirbilek, 2007).

Etkileşim modele göre toplumsal cinsiyetin temelleri sosyalleşmeye oluşmaya başlamaktadır. Sosyal ortamda etkileşimde bulunan bireyler belli davranış kalıpları oluştururlar ve kimlikleri bu kalıplara göre şekillenir (Deaux ve Major, 1987). Benlik ve kimlik kavramları birbirlerinden çokta farklı olmayan kavramlardır. Benlik ve kimlik bir bütünü sergiler. Benlik sosyal çevrede girilen iletişimlerle oluşarak kimlik bunun dışavurumudur. Bireyde zamanla oluşan kimlik toplum içerisindeki diğer bireylere yansıtılmak istenmektedir. Bireylere yansıtılan kimlikler zamanla davranışsal kalıpları oluşturmaktadır (Sankır, 2010). Böylelikle cinsiyet kalıpları kimlikle oluşmaya başlamaktadır. Çocuklar dünyaya ilk geldikleri andan itibaren çevreleriyle, aileleriyle, öğretmenleriyle ve arkadaşlarıyla iletişim halinde bulunarak bu kimliği oluşturmaya başlamaktadır. Daha sonra ki süreçte medya ve kitle iletişim araçlarıyla birlikte bu kimlikleri geliştirerek hayatlarına devam ederler. Kadınlar bu kalıplar içinde daha pasif ve baskın olmayan bir kimliğe bürünürken erkekler ise daha atılgan cesaretli ve bağımsız kimliklere bürünmeye başlarlar (Demirbilek, 2007).

Deaux ve Majora göre basmakalıp düşünceler toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin temel taşıdır. Toplumsal cinsiyet kalıpları zamanla toplumla bütünleşmekte ve bu şekilde devam etmektedir (Deaux ve Major, 1987: 373)

1.5.4. Bilişsel Gelişim Kuramı

Bilişsel gelişim kuramı cinsiyet kavramlarını farklılaştırma bilişsel gelişimin ilkelerini takip eder. Çocuk bireyler dünyaya geldikten belli bir süre sonra kendi cinsiyetlerini

daha sonra başka bireylerin cinsiyetlerini öğrenirler. İnsanların kadın ve erkek olarak iki cinsiyet grubuna ayrıldığını öğrenen çocuk bireyler, kendilerinin hangi gruba dâhil olduklarını farkettikten sonra bu gruba ait davranış kalıplarını öğrenmeye başlarlar.

Bilişsel kuramın temel özelliklerinden birisi, bireylerin bilişsel netliğe ihtiyacının olmasıdır. Bu ihtiyaç dünya üzerinde bir kimlik ve karakter oluşturma arzusunun kaynaklanmaktadır. Çocuk bireyler için bu netliği sürdürmenin yolu kız çocuk için kadınsal davranışlara yönelmek, erkek çocuk için erkeksi davranışlara yönelmektir. Sosyal öğrenme kuramından farklı olarak bilişsel gelişim kuramı çocuk bireyin, kadın ya da erkek olmak istemesinin onaylanma isteğinden kaynaklanmadığını, erkek ya da kadın olarak bir kimliğe ait olmak istemesinden kaynaklanmakta olduğunu savunur. Bu kuram doğrultusunda çocuk bir cinsiyet rolü kazanmış olur. Kuram sonucunda çocukların maskülen ve feninen özellikler seçmeleri kimlik arayışlarından kaynaklanır.

1.5.5. Psikanalitik Kuram

Freud'un düşüncelerinin temeline dayanan bu kuram, toplumsal cinsiyete dair geliştirilen kuramsal yaklaşım olan psikanalitik kuram libido olgusu temel almaktadır. Libido kavramı biyolojik temellere dayanan içgüdüsel bir enerji kaynağıdır. Freud'a göre insanlar gelişimlerini beş evrede tamamlar. Bunlar latent, genital, oral fallik ve anal evreleridir. Bu gelişim evrelerinde bireyin enerjisi bedenin belli bir noktasına ulaşır ve libidoyu oluşturur. Bedenin belli bir noktasında oluşan enerji bireyin o noktaya yoğunlaşmasına sebebiyet verir ve birey bu enerji geçene kadar o noktaya yoğunlaşır. Özdeşleşme ve içselleştirme gibi süreçlerin altını çizen bu kuram bireyin toplumsal cinsiyete yönelik davranışlara yönelmesini sağlar. Çocuk bireyin doğumundan itibaren kendi cinsiyeti ve ebeveyni ile kurduğu bağ süreciyle alakalıdır. Çocuklar küçük yaştan itibaren kendi cinsiyetindeki ebeveynle bağ kurarak bu baği içselleştirir. Çocuklar nasıl bir birey olacaklarını bu evrede tecrübe etmeye başlarlar. Psikanalitik kuram bireyin bir dengede bulunması için cinsiyetine yönelik kimlik arayışını sürdürmesidir.

1.5.6. Toplumsal Cinsiyet Şeması Kuramı

Çocukların zamanla cinsiyet kavramını öğrenmesini ve geliştirmesini barındıran toplumsal cinsiyet kuramını Sandra Lipsitz Bem ortaya atmıştır. Bu yöntem toplumsal cinsiyet rollerinin ölçülmesi noktasında önemlidir. Bilişsel gelişim kuramı ve sosyal

öğrenme kuramının birleşimi olan bu kuram anrojenlik kavramını ve toplumsal cinsiyet şemasını da içine almaktadır (Bilgili, 2016)

Toplumsal cinsiyet şeması kuramı bilişsel gelişim kuramı gibi çocuğun toplumsal cinsiyet noktasında önemli bir yerinin olduğunu altını çizer. Toplumsal olarak cinsiyetleri gruplandırmak zor değildir (Koca, 2001, Aslangiray, 2013).

Çocuk toplumun ve kültürün cinsiyet kalıplarını öğrenir (Dökmen, 2018). Çocuklar bu kalıpları öğrenirken aynı zamanda bu kalıpları benimsemeye başlar. Bu bağlamda çocuklar benimsediği her kalıpta, benimsediklerini kodlamayı öğrenir. Toplumsal cinsiyet şeması bilişsel bir yapıdadır ve bireyi yönlendirebilen etkilere sahiptir. Birey gelen davranışları bilgileri benimseyerek hafızasında olan diğer bilgiler ve davranışlarla birleştirerek anlamlı bir şekilde bütünleştirmeyi amaçlar bu davranışları benimsemenin yanı sıra sınıflandırmaya da başlar. Örnek verecek olursak toplumsal olarak “anaç” kelimesi kadınsal bir özellik kısmında yer alırken “güçlü” kelimesi erkeksi bir özellik kısmında yer alır (Dökmen, 2018).

Cinsiyetleri ayırma kavramında çocuk hem kendini bulmaya başlayarak zihninde bu kavramı oluşturur hem de bunu içselleştirmeye başlar (Dökmen, 2018 s.70). Çocuk bu toplumsal şemadaki gibi cinsiyet kalıplarını oluşturmaya başlar (Dökmen, 2018). Bu bireyler kendilerini oluşturan özellikleri ile cinsiyetleri arasında bir bağlantı kurmazlar. Örnek olarak kadın olduğu için kibar ve nazik erkek olduğu için kaba davranan bireyler kendi cinsiyetlerine ait olan bireylerinde bu şekilde davranmasını beklerler bu noktada en az cinsiyet ayrımı yapan bireylerin çocuklar olduğu da söylenebilir (Dökmen, 2018). Toplumsal cinsiyet şeması kuramı için Bem tarafından bir ölçek geliştirilmiştir. Geliştirilen ölçeğe göre insanlar erkeksi ve kadınsı özelliklerine göre dört sınıfa ayrılmışlardır. Buna göre kadınsı özellikte olmak demek daha az erkeksi özellikte olmakla eşdeğerdir. Erkeksi özellikte olmak demek de daha az kadınsı özellikte olmak demektir. Androjen kavramı ise hem erkeksi hem de kadınsı özellikleri eşit oranda taşıyan bireylerden oluşmaktadır. Dördüncü sınıfta ise belirsiz cinsiyet tipleri yer almaktadır. Buna göre hem kadınsı hem de erkeksi özellikleri az gösteren bireylerden oluşmaktadır (Bilgili, 2016). Androjenler bazen erkeksi davranışlar da bulunurken bazen de kadınsı davranışlarda bulunabilmektedir (Bem, 1975). Bu noktada anrojenlik

kavramı kadınlığın ve erkekliğin olumlu yanlarının bütünleşebileceğini de gösterir (Dökmen, 2018).

1.6. Toplumsal Cinsiyet Kavramının Tarihsel Gelişimi

Toplumsal cinsiyet kavramı ilk olarak “Sex and Gender” kitabında kullanılmıştır. 1968 yılında Robert Stoller erkeklik ve kadınlığın birbirinden ayrıldığını öne sürmüştür. Kavram olarak toplumsal cinsiyetin bir gelişim olduğunu ve bun durumun bireylerin yaşam tecrübeleriyle bağlantılı olduğunu savunmuştur (Baran, 2012).

Altmışlı yılların başında ve yetmişli yıllarda gelişen feminizm kavramıyla birlikte toplumsal cinsiyet kavramı da gündeme gelmeye başlamıştır. Toplumsal cinsiyet olgusu cinsiyetlere verilen toplumsal rolleri ve iş bölümlerini kapsayacak şekilde ele alınır. Bu bilgiler ışığında toplumsal cinsiyetin toplumsal kurumların içerisindeki kalıplarla varolduğunu gözlemlenir. Baran’a göre cinsel organlar kimlikleşerek toplumsal cinsiyeti toplumsal bir gerçekliğe dönüştürür (Baran, 2012).

Feminist düşünce yapısı toplumsal cinsiyeti, cinsel kimliklere bağlı olarak kültürel kodlamalar olduğunu söyler. Bireyin içerisinde bulunduğu toplumun kültürü bireyleri etkileyerek bireylerin toplumsal rolleri haline gelmektedir (Butler, 2016). Bu çerçeveden bakılacak olursa, “Bireylerin psikososyal ve toplumsal dengesi için kabul gören, bireyler uygun görünen davranış biçimleri toplumsal cinsiyeti meydana getirmektedir” (Tobach, 2012). Cinsiyet kalıplarının oluşumunda toplum içerisinde başta aile olmak üzere, okul, sosyal çevre, medya, kitle iletişim araçları ve televizyon en etkili faktörlerden bir kaçıdır. Tarih içerisinde toplumsal cinsiyet doğal ve kültürel olarak farklılık göstermiştir. Doğal farklılık cinsiyetin genlerle geldiğinin göstergesi olurken, kültürel farklılık ise çocuğun içinde bulunduğu toplumla, aileyle ve çevreyle olan göstergesidir diyebiliriz. Doğal olan farklılık biyolojik ayrımın altını çizirken, kültürel farklılık toplumsal olarak cinsiyetler üzerindeki kültür yapısının altını çizer. Erkek ve kadın arasında yüzyıllardır baskınlık ilişkisi kurulmaktadır. Sonuç olarak bunlar ataerkil oluşuma zemin hazırlamaktadır. Toplumsal cinsiyet anatomik olarak var olan bedenlere manevi ve kültürel anlamlar yükleyerek sınıflandırma yapmaktadır.

1.7. Toplumsal Cinsiyet Ve Kitle İletişim Araçları

Kitle iletişim araçlarının toplumsal cinsiyetle olan ilişkisine bakıldığı zaman çocuğun gelişiminde medyanın en önemli ve etkin araçlardan biri olduğu göze çarpmaktadır. Televizyon karşısında vakit geçirme çocukların hemen hemen her gün yaptığı etkinliklerin başında gelmektedir. Çocuklar çizgi filmlerden ve televizyonlardan birçok bilgi öğrenerek dışarıda var olan hayat hakkında da bilgi sahibi olmaktadır. Televizyon ve kitle iletişim araçlarında medya üzerinde toplumsal cinsiyet göstergelerini gören çocuklar kadınlık ve erkeklik kavramları hakkında zihinlerinde düşünce kalıpları oluşturabilirler (Yavuz, 2007). Bu bilgiler çerçevesinde kadının dünyada ve Türkiye’de erkeğin arkasında konumlandığını gösteren her türlü içeriğin çocukları etkileyebileceğini söyleyebiliriz. Araştırmada incelenen çizgi filmlerde kadın karakterlerin genelde ev içerisinde konumlandıkları gözlemlenmektedir. Kız çocukları ve erkek çocukları televizyon kanallarında izledikleri şeyleri içselleştirerek kendi içlerinde bir dünya oluşturabilirler (Kaypakoglu, 2004).

1.8. Çizgi Filmin Çocuk Gelişimine Etkisi

Çocuklar çizgi film izledikleri zaman aralığında eğlenerek öğrenirler. Günümüzde birçok çizgi film türü olmakla birlikte bu çizgi filmlerden en önemlisi eğitici çizgi filmlerdir. Çocuklara bir şeyler öğreten eğitici içerikler çocukların duygu dünyasını geliştirirken, çocukların gelişimlerine katkı sağlayan en önemli araçlardan biridir. Çocuklar çizgi filmlerle birlikte mutluluk ve üzüntü gibi kavramları öğrenme konusunda gelişim gösterebilirler. Çocuklar için eğitici içerikler seçerek onları belli zamanlarda ekrandan uzak tutmadan gelişimlerine katkı sağlanabilir. Çocukların kitle iletişim araçları, televizyon ve sosyal medya üzerinde geçirdikleri zaman aralıkları kontrol edilerek bu zaman aralıkları sınırlandırarak çocuklara yardımcı olunmalıdır. Uzun saatler boyunca dijital medyaya ve televizyona maruz kalan çocuklarda dikkat dağınıklığı ve bağımlılık görülmektedir bu yüzden bu süre ebeveynler tarafından kontrol edilmelidir. Sosyal çevreyle zaman geçirmek yerine sürekli ekran karşısında olan çocukların sosyal ve duygusal iletişim becerileri körelmeye başlamaktadır. Çocuk sosyal çevresiyle bire bir iletişim halinde olduğu zaman öğrenme becerilerini geliştirmeye ve bunları uygulamaya başlar. Bu bilgiler ışığında çizgi filmlerin destekleyici bir eğitim aracı olduğu unutulmamalıdır. Uzmanlar üç ile sekiz yaş

aralığında çocuklar için tavsiye edilen çizgi film izleme süresinin yarım saat, sekiz yaş sonrası için ise bir saat olduğunun altını çizmektedirler.

İki yaş öncesi dönemdeki çocukların çizgi film karşısında zaman geçirmesi sakıncalı olmakla beraber, bu yaşlarda uzun süre çizgi film izleme iletişim kurmada gecikmeye zemin hazırlamaktadır. Bununla birlikte iletişim becerilerini kazanma konusunda da sorunlara yol açtığı gözlenmiştir. Bir yaş dönemindeki çocuklarda oyun çizgi filmlerden etkili bir eğitime biçimidir. Oyun etkinlikleri çocukların kendilerini geliştirme imkânlarını artırarak onlara fayda sağlıyor. Çocuklar için yedi yaş ve öncesinde çocuğun gerçeklik algısını yitirmesine sebebiyet verecek çizgi filmler uygun değildir. Okul öncesi dönemde çocukların düşünme yetenekleri fazla gelişmemiş olduğu için dikkat edilmesi gerekir. Ekranda izledikleri içeriğin içerisindeki unsurların gerçek bir dünyaya ait olmadığı anlayamayan çocuklar bu içerikteki olumlu ve olumsuz her şeyi taklit etmeye açık hale gelir.

Çocukların dünyaya geldikleri andan itibaren kişilik oluşumlarında ve bireysel gelişimlerinde ilgilendikleri içerikler önemli oranda etkili olmaktadır. Zamanının çoğunu televizyon karşısında geçiren çocukların zaman geçirmek için dikkatle izlediği çizgi filmler içerisindeki karakterlerden etkilenecek, gördüklerini hayatları içerisinde uygulamaya çalışırlar. Kitle iletişim araçlarında yayınlanan çizgi filmlerin meydana gelmesinde ve popüler olmasındaki sebep eğlendirirken öğretici olmasıdır. Küçük yaştaki çocuklar gözlemledikleri hemen hemen her şeyin etkisi altında kalmaktadır. Bu etki aileleriyle, arkadaşlarıyla ve okulla olan ilişkilerine yansarak çocukların hayatlarını önemli ölçüde etki altına almaktadır. İzledikleri içeriklerde yer alan karakterlerin konuşma dilinden, kullandıkları kelimelere ve davranış kalıplarına kadar kendi hayatlarına uyarlayarak gündelik yaşamda bu davranış kalıplarına bürünmeye başlarlar.

Yapılan bir araştırmada beş, altı ve dokuz yaş aralığındaki çocuk bireylerle yapılan çalışmalarda çocuklar kimlik yapılarını bağ kurdukları karakterle birlikte oluşturmaya başlarlar ve izledikleri çizgi filmlerin üzerinden zaman geçtikten sonra izledikleri çizgi filme dair hatırladıkları sahnelerin korktukları sahneler olduğu gözlemlenmiştir. Bunlar dışında çocuklar izledikleri çizgi filmler içerisindeki şiddet sahnelerinden de önemli ölçüde etkilenmektedirler (Bjorkqvist ve Lagerspetz, 1985).

Yine yapılan başka araştırmalardan birinde ise çocukların izledikleri çizgi filmlerdeki şiddet sahnelerinin ve olgularının eğitim hayatlarına ve arkadaşlarıyla olan ilişkilerine yansıdığı görölmüştür (Hasan ve Daniyal, 2013). Bunlar dışında araştırmalarda çizgi filmler olumlu olarak çocukların pozitif düşünme ve pozitif hayal kurma becerilerini de geliştirdiğı de gözlemlenmiştir. Çizgi filmlerin olumlu özelliklerinden biri de çocukların şiddete olan eğilimlerini azaltmalarındır tüm bu bilgiler çerçevesinde kontrollü çizgi film tercihleri çocukların gelişimlerini olumlu olarak da etkileyebilmektedir (Lamurai, 2009).

1.9. İlgili Çalışmalar

Literatüre baktığımızda araştırmanın konusu ile bağlantılı çalışmalar yapıldığını görüyoruz. Türkiye’de çizgi filmlerin okul öncesi çocuklar üzerindeki etkileri bağlamında ve toplumsal cinsiyet bağlamında araştıran yüksek lisans ve doktora tezleri ile makaleler bulunmaktadır.

Gümüş ve Adam (2020), çizgi filmlerin çocuklar üzerindeki etkisi üzerinde durdukları makalede günümüzde yayınlanan çizgi filmlerle birlikte çizgi film kanallarının artması ve yayınlanan bu içeriklerin çocukları ne ölçüde etkilediğinden bahsederek, yayınlanan içeriklerin denetimden geçirilerek, olumsuz anlamda çocukları etkilemesinin önüne geçilmesinin önemli olduğunu vurgulamaktadır. Çalışmada betimsel tarama yöntemi tercih edilerek görsel tasarımlar yapılmıştır. Beş seri açık hava tasarımının olduğı çalışmada ailelerin çizgi filmler hakkında bilgilenmesi amaçlanmıştır.

Araştırmada çocukların özelliklerine, okul öncesi dönem çocuklarının eğitime yer verilerek, çocukların beğendikleri ve örnek aldıkları karakterleri taklit etme güdöleri olduğunu bu durumunda çocukların kimlik oluşumlarını etkilediğı sonucu çıkmaktadır.

Kaya ve Uzoğlu (2020), çocukların dünyasında önemli bir yere sahip olan okul öncesi içeriklerin eğitme amacıyla kullanılması üzerinde Türkiye’de yapılan çalışmalarını incelemiştir. Araştırma nitel araştırma yöntemiyle şekillenerek on yedi makale ve on beş tez içermektedir. Yapılan araştırmada elde edilen veriler doküman inceleme tekniğıyle bir araya getirilmiştir. Sonuca ise betimsel analiz yöntemiyle gidilmiştir. Çalışma bağlamında okul öncesi içeriklerin çocukların eğitimlerinde okul ve aile kadar önemli olduğunun altı çizilmiştir. İeriğı eğitici olan çizgi filmlerin çocukların bilişsel

yeteneklerini geliştirerek hayatlarına katkı sağladıkları, içeriği eğitici olmayan çizgi filmlerin ise çocukların gelişimlerini olumsuz etkilediği görülmüştür. Okul öncesi dönemdeki çocukların geleceğe yönelik hayatı için bu kadar önemli noktada olan çizgi filmler çocukların gelişimlerini olumlu yönde etkileyecek şekilde üretilmeli ve yayınlanmalıdır.

Yaşar Ekici'nin 2015 yılında yaptığı çalışmada çocukların üzerindeki çizgi film etkileri gelişimsel, şiddet ve saldırganlık, tüketim alışkanlıkları, kültür bağlamında incelenmiştir. Çizgi filmlerin belirli bir iletiyi simgesel olarak anlatma sanatı olduğunu öne süren çalışmada çocukların bu çizgi filmlerden önemli ölçüde etkilendiği vurgulanmaktadır. Bunların yanı sıra çizgi filmlerin ticari çıkarlar doğrultusunda üretilebileceğinin altının çizildiği çalışmada bu durumda çocukları olumsuz bir şekilde etkilediğinin üzerinde durulmaktadır. Çalışma nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelenmesi tekniğiyle üretilmiştir. Çalışma için alan yazım taraması yapılarak tez, makale ve kitaplar incelenmiştir (Ekici, 2015)

Yağlı (2013) çocukların sosyal gelişimlerinde ve eğitimlerindeki rolünü Caillou ve Pepee üzerinde incelenmiştir. Makalede; içeriği duyarlılıkla ve hassasiyetle hazırlanmış içeriklerin çocukların sosyal hayat ve davranışlarını olumlu yönden etkilediği öne sürülmüştür. Çocuklar bu içerikleri tüketirken erkenden gördüklerini öğrenmeye başlarlar. Çizgi filmde gösterilen dünyanın gerçeklik ve gerçek dışılık ayrımına varamayan çocuklar zamanla birbirinden farklı davranışlar sergilemeye başlarlar. Araştırmada incelenen çizgi filmlerin eğitici içerikte olduğundan söz edilerek, çocukların ekran başında fazla zaman geçirmesinin çocuğun fiziksel gelişimini olumsuz yönde etkileyebileceği vurgulanmıştır.

Hamarat, Özcan, Işıtan ve Karaşahin (2015) yılında yaptıkları çalışmada Caillou ve Sünger Bob çizgi filmleri incelenmiştir. Okul öncesi çağıdaki çocukların en çok izledikleri çizgi filmlerden yola çıkarak yapılan bu çalışmada izlenilen bu içeriklerin çocuklara ne kadar faydalı olduğu ne kadar zararlı olduğu üzerinde durulmuştur. Yöntem olarak içerik analizi kullanılan araştırmada veri analizi de yapılmıştır.

Büyükbaykala ait makalede televizyonun çocuklar üzerindeki etkilerinden bahsedilmektedir. Çizgi filmlerin çocuğun beslenme alışkanlıklarından fiziksel gelişimine, duygusal gelişiminden zihinsel gelişimine kadar ne kadar etkili olduğu

üzerinde durulmaktadır. Haberlerde şiddet içerikli öğelerin olması bu içerikleri çocukların da görebileceği hesaba katılarak dikkatle ve özenle izleyiciye sunulmalıdır. Kitle iletişim araçlarından olan televizyonun faydalı ölçüde kendini koruyabilmesi için bu alanda titizlikle çalışmanın gerekliliğinden bahsedilmektedir.

Güder, Saray, Kılıç ve Ay (2017)'de yaptıkları çalışmada çocukların izledikleri çizgi filmler toplumsal cinsiyet kalıplarından yola çıkılarak incelenmiştir. Bu inceleme Niloya çizgi filmi temel alınarak yapılmıştır. Nitel araştırma yöntemi kullanılan araştırmada çizgi filmin elli bölümü incelenmiş, içerik analiziyle yorumlanmıştır. Araştırmada sonuç olarak bu çizgi filmlerin toplumsal cinsiyet kalıp yargılarını taşıdıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Pehlivan (2019)'a ait makalede Türk çizgi filmlerindeki anne baba olgusu toplumsal cinsiyet bağlamında incelenmiştir. Anne baba rollerinin nasıl gösterildiği incelenen makalede toplumsal cinsiyetten ve toplumsal cinsiyet rollerinden bahsedilmiştir. Medyanın çocuk bireyler üzerindeki etkisinden de söz edilen makalede bu alanda yapılan önceki çalışmalarında üzerinde durulmuştur.

Kalaycı (2015)'a ait makalede; Pepee toplumsal cinsiyet bağlamında incelenmiştir. Betimsel araştırma tekniği kullanılan çalışmanın evrenini Pepee çizgi filminin kırk beş bölümü oluşturmaktadır.

Baykara (2019)'a ait çalışmada; TRT Çocuk kanalındaki yerli yapımlarda aile içi ilişki ve roller incelenerek ailenin nasıl geleneksel aile veya modern aile olarak sunulduğunu ortaya koymak için yapılmıştır. Çalışmada yöntem olarak nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemle birlikte veri oluşturma tekniklerinden doküman incelenmesi tekniği ile elde edilen veriler incelenmiştir. Amaçlı örneklem tekniği ile seçilen yerli yapım çizgi filmler doküman olarak incelenmiştir.

Şen (2020), doktora çalışmasında toplumsal cinsiyet kavramının çocuklar için üretilen içeriklerde nasıl sunulduğuna bakmıştır. Uşak il merkezinde bulunan Bakanlığa bağlı ilkokullarda 344 çocuk, 324 anne ve beş çizgi film üzerinden yürütülen çalışmada Niloya, Rafadan Tayfa, Keloğlan Masalları, Heidi ve Pepee çizgi filmleri kullanılmıştır. Araştırma nitel yöntemlerle incelenmiştir. Belli başlı formlar kullanılarak tamamlanan çalışmadaki formların her birinde on iki adet soru kullanılmıştır. Çalışma sonucunda ise toplumsal cinsiyet olgusunun bu çizgi filmlerde nasıl sunulduğu gösterilmiştir.

Kalem (2019) Yüksek lisans çalışmasında, çocuklar tarafından en çok tercih edilen çizgi filmlerde toplumsal cinsiyetin nasıl verildiğini incelemiştir ve toplumsal cinsiyet kalıp yargılarını vurgulamıştır. Amaçlı örneklendirme kullanılan araştırmada maksimum çeşitlilik örnekleme yapılmıştır. Gaziantep şehrindeki okullar tercih edilerek okul öncesi eğitimine devam eden çocuklarla görüşülme yapılmıştır. Görüşmelerden çıkan sonuca göre çocuklar tarafından en çok izlenen beş çizgi filmin beş bölümüne ulaşılmıştır. Ulaşılan bu bölümler inceleme altına alınarak frekans analizi üzerinde durulmuştur. Türkiye’de yayınlanan üç çizgi filmde, yabancı ülkelerde yayınlanan bir çizgi filmde toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının bulunduğu gözlemlenmiştir.

Lahi (2021) Yüksek lisans tezinde TRT’de yayınlanan beş çizgi filmin toplumsal cinsiyet eşitliği göstergelerini incelemiştir. Seçilen çizgi filmler Canım Kardeşim, Ciciki, Niloya, Maysa ve Bulut ve Biz İkimiz olmuştur. Seçilen her çizgi filmde beş bölüm izlenerek toplamda yirmi beş bölüm çizgi film izlenmiştir.

Ünlü (2017) Yüksek lisans çalışmasında TRT Çocuk kanalını incelemeye almıştır. Çizgi filmler toplumsal cinsiyet çerçevesinde düzleminde incelenmeye başlamıştır. Çalışmada incelenen beş çizgi film için özel formlar kullanılarak sonuçlara ulaşılmıştır. İncelenen çizgi filmlerin toplumsal cinsiyet düzleminde olumlu mesajlar verdiği de gözlemlenirken bunun yanı sıra bu düzlemde olumsuz mesajların daha fazla verildiği görülmüştür.

Saraç (2018) Yüksek lisans çalışmasında televizyonlarda yayınlanan çizgi filmler üzerinde toplumsal cinsiyet inşasını incelemiştir. Çalışmada feminist bir yaklaşım kullanılmıştır. Niloya çizgi filminin yirmi bölümünün incelendiği araştırmada izleme formu ile sonuçlara ulaşılmıştır. Araştırmada toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının üzerinde durulduğu ama bu durumun toplumsal normlarla ters düşmediği görülmüştür.

Özkar (2020) Yüksek lisans çalışmasında TRT kanalında yayınlanan çizgi filmlerde “erkeklik” ve “kadınlık” sorumluluklarını incelemiştir. Çizgi filmlerin ana fikirlerine bakarak davranış biçimlerini göstergebilimsel olarak incelemiştir.

Deniz (2019) Yüksek lisans çalışmasında Türkiye’de yayın yapan televizyon kanallarında izlenen anne ve baba karakterlerinin yer aldığı içerikleri toplumsal cinsiyet bağlamında incelemiştir. Çalışmada içerik analizi tekniği kullanılarak seçilen çizgi filmlerin seksen üç bölümü izlenmiştir.

2. BÖLÜM: YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Çizgi filmlerdeki toplumsal cinsiyeti konu edinen bu çalışmada nitel araştırma modellerinden doküman incelenmesi tercih edilerek, verilerin analizinde de içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem tümevarımcı bir yöntem olmakla beraber çalışmadaki olgular ve konunun özünü ilgilendirir. Kodlama yoluyla içeriklerin altında yatan mesajların temeline iner (Şimşek ve Yıldırım, 2011). Nitel araştırma yönteminde araştırmacı topladığı verilerden faydalanarak probleme ilişkin sonuca ulaşmamaya ve kuram oluşturmaya çalışır. Araştırılan konu üzerinde bir olguya ve kurama ulaşılmaması durumunda tümevarımcı analiz, içerik analizi önem taşımaktadır (Baltacı, 2017).

Araştırmada elde edilen kavramlar içerik analizinin temelini oluşturur. İçerik analizinde elde edilen verilerin sınıflandırılması önemli ve gerekli aşamalardan biridir (Miles ve Huberman, 1994). Bu çerçevede içerik analizi gözlem ve dokümanlardan elde edilen verilerle yola çıkarak sonuca götürür (Eysenbach ve Köhler, 2002).

2.2. Araştırmanın Evreni

Çalışmanın evreni TRT Çocuk kanalında yayınlanan çizgi filmlerdir.

2.3. Araştırmanın Örneklemi

Araştırmanın evreni oldukça geniş olduğundan ve araştırmanın incelenen bilirliliği bakımından tercih edilen örneklem grubu, TRT Çocuk kanalındaki dört çizgi filmi ele almaktadır. Bu çizgi filmler Yade Yade, Z Takımı, Pırıl, Rafadan Tayfa çizgi filmleridir. Örneklem bu dört çizgi filmin beşer bölümünden toplam yirmi bölümden oluşmaktadır.

Örneklem seçimi her çizgi film için ayrı ayrı seçilmiştir. İzlenen bölümler içerisinde toplumsal cinsiyet kalıpları var mı diye bakılarak, kalıp yargılar olmayan bölümler çıkarılarak incelenmiştir. Seçilen bölümler üzerinden konu araştırılarak tablolastırılmıştır. Belirlenen bölümler üzerinden ilerlenerek bu bölümde toplumsal cinsiyet göstergeleri incelenmiş bu göstergelerin izleyiciye nasıl sunulduğuna bakılmış ve bu göstergelerin altında yatan anlamlar üzerinden sonuçlar çıkarılmıştır.

Örnekleme olarak bu çizgi dört çizgi filmin seçilmesinin nedeni; seçilen çizgi filmlerin reyting oranlarının yüksek olması ve çocuklar tarafından fazlaca tercih edilmesi bu çizgi filmlerin oyuncaklarının, kişisel eşyalarının üretilmeye başlaması ve bunların çocuklar üzerinde hayranlık uyandırdığının yapılan literatür taramalarıyla gözlemlenmesidir.

2.4. Veri Toplama Araçları

Çalışmada dört çizgi film toplumsal cinsiyet bağlamında incelenmiştir. Bu çizgi filmler Yade Yade, Pırıl, Rafadan Tayfa ve Z Takımı çizgi filmleridir. Elde edilen sonuçlar döküman incelenmesi tekniğiyle incelenmiştir. Araştırma için gerekli olan göstergeler seçilen çizgi filmlerin bölümlerinden elde edilmiştir ve bu çerçevede yorumlanmıştır. Günümüzde kitle iletişim araçları, medya ve dijital ortam üzerindeki içerikler birer veri olarak kullanılmaya başlanmıştır. Sosyal bilimlerde birçok çalışmada kullanılan nitel araştırma yöntemleri araştırmacılara verileri toplama ve yorumlama olanağı tanır. Çalışmamızda veriler izlenen çizgi filmlerin bölümlerinden elde edildiğinden döküman incelenmesi basamakları takip edilerek sonuca varılmaya çalışılmıştır. Araştırmada kullanılan bu tekniğin basamaklarına bakacak olursak ise bunların; verilere ulaşma, verileri doğru mu diye kontrol etme, verileri anlama, veriyi analizleme ve kullanma olduğunu görürüz.

2.5. İncelenen Çizgi Filmler

Yade Yade, Pırıl, Rafadan Tayfa ve Z Takımı çizgi filmleri TRT Çocuk kanalında yayınlanan ve en fazla izlenen çizgi filmler olması sebebiyle veri kaynağı olarak incelenmiştir. Çocuklar ve toplumsal cinsiyet üzerinde inceleme yapmaya uygun olan bu çizgi filmler karakterleri açısından da araştırma için öneme sahiptir. İncelenen çizgi filmler toplumsal cinsiyet göstergelerini belirlemek amacıyla incelenmiştir. Seçilen çizgi filmler araştırmaya veri olarak katkı sağlayacağı için tercih edilmiştir.

2.5.1. Yade Yade

23 Nisan 2020 senesinde yayın hayatına başlayan Yade Yade çizgi filmi günümüzde de yayınlanmaya devam etmektedir. Çizgi filmin yapımcısı ve aynı zamanda yönetmeni olan kişi İsmail Fidan'dır. Çizgi filmin senaristi ise Ozan Civit'tir. Yade Yade çizgi filminde çocukları eğlendirirken eğitmek amaçlanmıştır. Bu çizgi filmde çocuklara

sayılardan problemlerden ve matematikten bahsedilmiştir. Yade ve dostu Mati'nin maceralarına yer verilmiştir. Yade minik dostu Mati'nin karşılaştığı problemleri çözmektedir.

2.5.2. Pırıl

Pırıl TRT Çocuk kanalında 22 Nisan 2019 yılında yayına başlamıştır. ISF Studios tarafından yapılan çizgi film yerli yapımdır. Çizgi filmin yapımcısı ve yönetmeni Neslihan Bayram Sacihan'dır. Neslihan Bayram Sacihan aynı zamanda çizgi filmin senaristidir. Çizgi filmde ilkokul üçüncü sınıfa giden Pırıl ve arkadaşlarının maceralarının anlatılmaktadır.

2.5.3. Rafadan Tayfa

Rafadan Tayfa TRT Çocuk kanalında 1 Aralık 2014 yılında yayımlanmaya başlayan yerli yapım olan çizgi film yine ISF Studios tarafından yapılmıştır. İncelenen bu çizgi film Ankara'da hazırlanmaktadır. Yapımcısı ve yönetmeni İsmail Fidan olan çizgi filmin senaristi Ozan Civit'tir. 10-15 dakika süren çizgi film yüksek bir izlenme oranına sahiptir. Bir arkadaş grubunun maceralarından bahsedilen çizgi filmde mahalle kültürü ve geçmiş yıllardaki insanların başlarına gelen olaylar anlatılmaktadır.

2.5.4. Z Takımı

Z Takımı 23 Nisan 2021 yılında yayın hayatına girmiştir. Yapımcılığını ve yönetmenliğini Erhan Korkmaz ve Selçuk Ayyıldız üstlenmektedir. Çizgi filmin senaristliği ise Zahide Badem Özel ve Ahmet Akkuş yapmaktadır. Çizgi filmin konusu yakın arkadaşların Z şehrini yok ederek şehri ele geçirmek isteyen Bay B ile olan maceralıdır.

3. BÖLÜM: BULGULAR

Çalışmamızda bulgular kısmında araştırmada incelenen veriler doğrultusunda, bu verilere dayanarak yorumlara ve elde edilen sonuçlara yer verilmiştir. İncelenen çizgi filmlerdeki toplumsal cinsiyet göstergeleri beş kategori başlığı altında analiz edilmiştir. Bu kategoriler; cinsiyete göre meslek türleri nasıl dağılım göstermektedir, cinsiyete göre kişiler hangi mekânda gösterilmektedir, toplumsal cinsiyet algıları renkler ve objeler üzerine nasıl yansımıştır, bireylere cinsiyete göre hangi roller yüklenmiştir ve cinsiyete göre duygu durumları nasıl yansıtılmıştır kategorileridir.

Seçilen kategoriler yapılan çalışmanın amacı doğrultusunda veriler elde edebilmek adına literatür taramasından yola çıkılarak seçilmiştir. Kategoriler belirlenirken toplumsal cinsiyet göstergelerini net bir şekilde görebileceğimiz alanlar göz önünde bulundurularak kategori seçimi yapılmıştır. Toplumsal ve sosyolojik olarak benimsenmiş kalıp yargıların çizgi filmler içerisinde nasıl gösterildiğine ve gösterilme sıklığına bakılmıştır. Çalışmada kategorilerin başlıkları altında her bir çizgi film için ayrı tablo oluşturulmuştur. Çizgi filmde yer alan kadın, erkek ve karakterlerin, kız ve erkek çocukların cinsiyetlerine kıyafetleri, duygu durumları, meslek tercihleri ve sosyal hayatları seçilen bölümler bağlamında gözlemlenerek tablolar altında yorumlanmıştır. Yorumlamalar sonucunda ise yapılan literatür taramasındaki sonuçlar üzerinden karşılaştırmalar yapılmıştır.

3.1. Cinsiyete Göre Meslek Türleri Nasıl Dağılım Göstermektedir Kategorisine Ait Bulgular

Bu başlık altında incelediğimiz çizgi filmlerin içerisinde yer alan karakterlerin mesleklerine ve çizgi filmde yer alan çocukların seçmek istedikleri meslek gruplarına göre elde edilen bulgulara ve bu bulguların yorumlanmasına yer verilmiştir.

Tablo 1: Yade Yade Çizgi Filminin Çözümlemesi

Görünen	Düz Anlam	Gösterilen	Yan Anlam
Yade karakterinin öğrenci olması	Yade Karakterinin okuluna devam etmesi, öğrendiklerini arkadaşlarına anlatması	Yade'nin okul dışındaki zamanlarda arkadaşlarıyla eğitici etkinlikler yapması.	Yade okul dışında eğitici öğretici etkinlikler yapmaktadır.
Yade karakterinin arkadaşı Ustaçi'nin mesleğinin olmaması ve renginin turuncu olması.	Ustaçi Yade karakteriyle birlikte deneyler ve öğretici etkinlikler yapmaktadır.	Ustaçi'nin eğitici etkinlikler yaparken Yade'ye yardımcı olması.	El birliği ile problemlerin çözülebileceğinin gösterilmesi.
Yade karakterinin annesinin ev hanımı olması.	Annenin sorumluluğunun ev içi olması. Çizgi filmde fazla yer almaması.	Anne karakterinin çizgi filmde sadece adının geçmesi.	Anne karakterinin geri planda kalması.
Yade karakterinin arkadaşı Şefi'nin renginin mavi olması ve genelde güç gerektiren işlerde çözüm üretmesi	Şefi ile birlikte Yade'nin matematik öğrenmesi.	Şefi'nin eğitici etkinlikler yaparken Yade'ye fikirler vermesi.	Fikir alışverişiyle sorunların üstesinden gelinmektedir.
Yade karakterinin arkadaşı Mati'nin de renginin mavi olması genelde yöneten olması.	Mati karakteri de Yade ile birlikte birçok eğitici etkinlik yapmaktadır.	Mati'nin eğitici etkinliklerde güç gerektiren işlerde sorumluluklar alması.	Mati'nin cinsiyetinin belli olmaması.

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

İlk tablomuzda yer alan ve birinci alt problemimiz olan “Cinsiyete Göre Meslek Türleri Nasıl Dağılım Göstermektedir Kategorisine Ait Bulgular” incelendiğinde Yade Yade çizgi filmi içerisinde yer alan kız çocuk karakteri dışında kadın bir karakter olmadığı gözlemlenmektedir. Çizgi film içerisinde yer alan kız çocuğunun ileriye yönelik meslek seçimiyle ilgili bir hayaline ya da düşüncesine şahit olunmamaktadır. Çizgi film içerisinde yer alan ve Yade'nin arkadaşları olan karakterlerin herhangi bir mesleği bulunmamaktadır. Çizgi filmde kız çocuklarının da bilimsel deneyler, sosyal aktiviteler yapabileceğine olumlu anlamda yer verildiği gözlemlenmektedir. Çizgi filmin ana karakteri olan Yade'nin okuluna ve eğitimine devam etmesi yine çizgi filmde yer alan olumlu göstergelerden birisidir. Çizgi film içerisinde anne karakteri çok az geçmekle birlikte incelenen bölümlerde annenin ne iş yaptığına dair bir gözlem yapılamamıştır.

Yine Yade karakterinin problem çözme becerisinin incelenen bölümlerde gelişmiş olduğu gözlemlenmektedir.

Tablo 2: Rafadan Tayfa Çizgi Filminin Çözümlemesi

Görünen	Düz Anlam	Gösterilen	Yan Anlam
Fırıncı karakterinin erkek olması.	Fırıncı karakterinin mesleğini icra etmesi	Fırıncı karakterinin ekmek yaparak evin geçimini üstlenmesi.	Erkek karakterlerin ticaret ve esnafılık işlerine daha yatkın olması, kadın karakterlerin ev işlerine daha yatkın olması.
Tamirci karakterinin erkek olması.	Erkek karakterlerin tamir işlerine yatkın olması.	Erkek karakterlerin bozulan bir araç gereç olduğunda tamir yapması.	Erkek karakterlerin bedensel güç gerektiren işlerin sorumluluğunu üstlenmesi, kadın karakterlere bu sorumluluğun yüklenmemesi.
Anne karakterinin ev hanımı olması.	Annenin gün içerisinde ev işleriyle ilgilenmesi.	Annenin temizlik, yemek, düzenle ilgilenmesi.	Kadın karakterlerin ev içi sorumluluklarla ilgilenmesi, erkek karakterlerin bu sorumlulukları fazla üstlenmemesi.
İzlenilen maçlarda erkeklerin futbolcu olması.	Erkeklerin futbol oynamayı tercih etmesi.	Erkek çocukların futbol oynarken kız çocuklarını oyuna dâhil etmemesi. Kız çocuklarının oyunu sadece izlemesi.	Erkek karakterlerin belli spor dalları dışında, diğer spor dallarına yönelmemeleri.
Anneanne karakterinin ev hanımı olması.	Anneanne karakterinin ev işlerine yardım etmesi, ev dışında ise pazar işlerine yardım etmesi.	Anneanne karakterinin sürekli çamaşır yıkaması.	Kadın karakterlerin sorumluluğunu üstlendiği işlerde yine kadın karakterlerin birbirlerine yardımcı olması.

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

İkinci tablomuzda yer alan Rafadan Tayfa çizgi filmimiz birinci alt problemimiz olan “Cinsiyete Göre Meslek Türleri Nasıl Dağılım Göstermektedir Kategorisine Ait Bulgular” başlığında incelendiğinde erkek karakterlerin meslek gruplarının güç ve mantık gerektiren meslek gruplarından seçildiği gözlemlenmektedir.

Kadın karakterlerin meslekleri ise genelde ev içerisindeki işler temelinde şekillenen ev hanımlığı olarak gözlemlenmektedir. İş hayatı içerisinde aktif olarak çalışarak resmedilen kadınlar ise genel itibariyle duygusal anlamda yürütebilecekleri ve biyolojik doğalarına aykırı olmayan çocukların eğitimini temel alan öğretmenlik mesleği gibi mesleklerin içerisinde aktif olarak yer almaktadırlar.

Beden gücü gerektiren tamirci ve fırıncı gibi meslekleri genelde erkek karakterler yapmaktadır. Ev içerisinde de erkek bireyler genel itibariyle fiziksel güç gerektiren sorumluluklar üstlenmektedir. Aynı şekilde spor dallarından olan futbolculuk mesleğini de erkek karakterler yapmaktadır. Ev içerisinde yer alan iş bölümünde de kadın karakterler yemek, bulaşık, temizlik ve ütü gibi işlerle ilgilenirken erkek karakterler bahçe işleri evde bozulan cihazların tamiri vb. işlerle bağlantılı sorumluluklar almaktadır.

Çocuk karakterlerin yetişkinlik süreçlerinde seçebilecekleri meslek dalları konusu gündeme geldiğinde ise kız çocukların genelde öğretmenlik, doktorluk, kuaförlük ve aşçılık gibi meslekleri istedikleri erkek çocukların ise futbolcu, mühendis, asker ve polislik gibi meslekleri istedikleri görülmektedir.

Tablo 3: Pırıl Çizgi Filminin Çözümlemesi

Görünen	Düz Anlam	Gösterilen	Yan Anlam
Pırıl'ın Annesinin ev hanımı olması	Ev işleri günlük olarak yapılır. Yemek ve temizlik bunların başında gelir.	Annenin ev işleriyle ilgilenmesi, günlük olarak yemek yapması, bulaşık temizlik vb. ev içi sorumlulukları yerine getirmesi, Pırıl'ında bazı zamanlarda annesine ev işlerinde yardımcı olması.	Ev işleriyle ilgilenmek daha çok kadın karakterin sorumluluğundadır. Erkek karakterler müsait oldukları zaman ev işlerine destekte bulunurlar
Pırıl'ın öğretmeninin kadın olması	Öğretmen sınıftaki öğrencilerle ilgilenir, derslere girer	Kadın öğretmenin öğrencilerine karşı şefkatli, merhametli ve naif bir şekilde eğitim veriyor olması.	Kadın öğretmenin davranışları toplumsal olarak kadınların daha şefkatli, merhametli ve anaç olduğunu yansıtır.
Pırıl'ın okul müdürünün erkek olması	Müdürün okuldaki işleştiren sorumlu olması	Müdürün öğrencilere karşı güç göstermesi, kadın öğretmenlere göre daha mesafeli olması.	Müdürün davranışları toplumsal olarak erkeklerin daha mesafeli ve güçlü olduğunu yansıtır.
Pırıl'ın edebiyat öğretmenin erkek olması	Öğretmenin disiplinli ve mesafeli bir şekilde ders işlemesi	Öğretmenin kadın öğretmen karakterine göre daha mesafeli olması	Öğretmenin davranışları toplumsal olarak erkeklerin daha disiplinli ve duygularını işlerine karıştırmadan hareket ettiklerini yansıtır.

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Üçüncü tablomuzda yer alan Pırıl çizgi filmimiz birinci alt problemimiz olan “Cinsiyete Göre Meslek Türleri Nasıl Dağılım Göstermektedir Kategorisine Ait Bulgular” başlığında incelendiğinde erkek karakterlerin meslek gruplarının yönetici temelli meslekler olduğunu gözlemlemekteyiz. Çizgi filmde okul müdürünün erkek olması, okul içerisindeki öğretmenlerin genelde kadın karakterlerden seçilmesi buna örnektir. Erkek olan öğretmenlerin kadın olan öğretmenlere göre daha disiplinli olması ve kurallara göre sınıfı idare etmesi, kadın öğretmenlerin ise daha duygusal ve anlayışlı olduğu gözlemlenmektedir. Okul dışında iş hayatı içerisinde anne karakteri yine ev hanımı olarak gösterilerek ev içi sorumluluklarla ve çocukların bakımlarıyla ilgilenmektedir. Babanın gün boyu işte olması ve içerisindeki sorumluluklarla anne kadar

ilgilenmemesi de bir diğer gözlem olmakla birlikte erkek çocukları da ev içerisinde kız çocukları kadar resmedilmemiştir.

Tablo 4: Z Takımı Çizgi Filminin Çözümlemesi

Görünen	Düz Anlam	Gösterilen	Yan Anlam
Z Takımının lideri erkek karakter olan Arda'dır.	Takımın liderinin erkek olması.	Takımda sözü geçenin genelde Arda olması.	Liderlik özelliğinin erkek karakterlerle bağdaşması.
Ela Karakteri Z Takımının üyelerinden biridir. Evcil hayvanı vardır.	Ela'nın da takımın bir parçası olması.	Elanın sevgi dolu olması, evcil hayvanının olması diğer karakterlerden daha hassas olması.	Takımın kız çocuk karakterinin hassas sevgi dolu ve duygusal olması.
Anneanne karakteri evde bilgisayar başından çocuklara yardım eder.	Anneanne karakterinin de takımın bir parçası olması.	Anneanneden çocukların yardım alması.	Anneanne karakterinin çocuklara yardım dışında sosyal hayatta çok aktif olmaması.
Efe karakteri robota dönüşerek takım arkadaşlarına yardımcı olmaktadır.	Efe karakteri de takımın cesur üyelerinden biridir.	Efe karakterinin kahramanca takıma destek olması.	Kahramanlık özelliğini erkek karakterin taşıması.
Bay B, Z Şehrini ele geçirmek isteyen karakterdir.	Takımın üyelerinden birinin bir amacı olması.	Amacı olan karakterin amacı doğrultusunda cesurca kararlar alması.	Cesurca kararlar alan karakterin erkek olması.

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Dördüncü tablomuzda yer alan Z Takımı çizgi filmimiz birinci alt problemimiz olan “Cinsiyete Göre Meslek Türleri Nasıl Dağılım Göstermektedir Kategorisine Ait Bulgular” başlığında incelendiğinde erkek çocuklarının genel itibariyle arkadaşları arasında takım lideri olduğu gözlemlenmektedir. Meslek gruplarından liderlik özelliği barındıran meslekler genelde erkek karakterlere uygun görülmüştür. Aynı şekilde bilimsel çalışmaların başında da çalışmayı lider olarak yönetenler yine erkek karakterler olmuştur. Kadın karakterler bu görev dağılımları içerisinde genel olarak erkeklere yardımcı olmaya çalışan roller üstlenmişlerdir. Çizgi filmde ev içerisindeki kadın karakter olan anneanne bilgisayar kullanmayı biliyordur ve çocuklara bilgisayar başından destek vermektedir. Kadın karakterlerin teknoloji alanında sorumluluk alması da olumlu göstergelerden biri olmakla beraber, teknoloji alanından destek veren kadın karakter verdiği destek dışında genelde ev içerisinde resmedilmiştir.

3.2. Cinsiyete Göre Kişiler Hangi Mekânlarda Gösterilmektedir Kategorisine Ait Bulgular

Tablo 5: Yade Yade Çizgi Filminin Çözümlemesi

Görünen	Düz Anlam	Gösterilen	Yan Anlam
Yade karakteri genelde bahçede arkadaşlarıyla görünür.	Yade karakteri okul dışında eğlenceli öğretici aktiviteler yapmaktadır.	Yade'nin matematik ve birçok alanda aktivite yapması.	Yade'nin diğer karakterlere göre daha duygusal olması.
Anne karakteri ev içerisinde.	Annenin ev içi sorumlulukları vardır.	Annenin ev ile ilgilenmesi.	Kadın karakterlerinin sorumluluklarının genelde ev olması.
Mati karakteri Yade ile birlikte genelde bahçededir.	Mati Yade'ye eşlik etmektedir.	Mati'nin Yade'ye fikirler vermesi.	Mati'nin Yade'den daha cesur kararlar vermesi. Mati'nin cinsel kimliğinin belli olmaması.
Ustaçi karakteri Yade ile birlikte genelde bahçededir.	Ustaçi Yade'ye eşlik etmektedir.	Ustaçi'nin Yade'ye fikirler vermesi.	Ustaçi'nin Yade'nin kararlarına müdahale etmesi. Ustaçi'nin cinsel kimliğinin belli olmaması.
Şefi karakteri Yade ile birlikte genelde bahçededir.	Şefi Yade'ye eşlik etmektedir.	Şefi'nin Yade'ye fikirler vermesi.	Şefi'nin cinsel kimliğinin belli olmaması.

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Beşinci tablomuzda yer alan Yade Yade çizgi filmimiz ikinci alt problemimiz olan “Cinsiyete Göre Kişiler Hangi Mekânlarda Gösterilmektedir Kategorisine Ait Bulgular” başlığı altında incelendiğinde; çizgi filmdeki kız çocuk karakter genelde ya ev içerisinde veya ev dışında ise arkadaşlarıyla birlikte evinin bahçesinde resmedilmektedir. Çizgi film içerisinde genelde bahçede açık alanda Yade karakteri arkadaşlarıyla birlikte deney yapmaktadır.

Tablo 6: Rafadan Tayfa Çizgi Filminin Çözümlemesi

Görünen	Düz Anlam	Gösterilen	Yan Anlam
Annenin ve anneanneninin ev içinde ya da ev için dışarıda alışveriş yaparak gösterilmesi	Annenin genel hayatı ev içerisinde geçmektedir.	Annenin gün içerisinde ev işleriyle ilgilenmesi.	Kadın karakterlerin ev içinde olması gerekirken, erkek karakterler genelde dışarıdadırlar.
Erkek karakterlerin iş hayatı içerisinde gösterilmesi.	Erkek karakterler gün içerisinde işe gidip gelmektedir.	Erkek karakterlerin fırıncılık tamircilik mesleklerini yapmaları.	Erkek karakterlerin ev geçindirme sorumlulukları varken kadın karakterlerin böyle bir sorumluluklarının olmaması
Erkek çocukların dışarıda oyun oynarken gösterilmesi.	Erkek çocuklar genelde sokakta oyun oynamaktadır.	Erkek çocuklar sokakta oyun oynarken kız çocukların onları izlemesi.	Erkek çocukların futbol oyununu kız çocukların kedileri kadar iyi oynayamayacağını düşünmesi.
Baba karakterinin genelde işte olması.	Babanın gün içerisinde işe gidip gelmesi.	Baba karakterinin çalıştığı için eve yorgun gelmesi.	Erkek karakter gün içerisinde çalıştığı için evdeki sorumluluklarla fazla ilgilenmemesi.
Dede karakterinin evde zaman geçirmesi.	Dede karakteri ev içinde torunlarının yanındadır.	Dede karakterinin genelde bahçe işleriyle ilgilenmesi	Ev içerisinde yer alan erkek karakterlerin ev içinde bedensel güç gerektiren sorumluluklar alması.

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Altıncı tablomuzda yer alan Rafadan Tayfa çizgi filmimiz ikinci alt problemimiz olan “Cinsiyete Göre Kişiler Hangi Mekânlarda Gösterilmektedir Kategorisine Ait Bulgular” başlığı altında incelendiğinde; çizgi film içerisinde yer alan kadın karakterler ev içinde ev sorumluluklarıyla ilgilenirken, erkek karakter ise gün içerisinde çalışma hayatı içerisinde işlerinin başında görünmektedirler. Çizgi filmde erkek çocuklar genelde ev içerisinde değil sokakta ve bahçede oyun oynarken gözlemlenmiştir. Kız çocukları ise genelde ev içerisinde anne karakterine ev işlerinde yardım ederken resmedilmiştir. Çizgi filmde yer alan dede karakteri ise gün içerisinde ev içerisinde görünmektedir, ev içerisinde ise ev içi sorumluluklarla da kadın karakterlere sadece tamir ve bahçe işlerinde yardım ettiği görülmüştür.

Tablo 7: Pırıl Çizgi Filminin Çözümlemesi

Görünen	Düz Anlam	Gösterilen	Yan Anlam
Pırıl'ın annesinin ev içerisinde olması.	Annenin ev içerisinde evin sorumluluklarıyla ilgilenmesi.	Annenin ev işleri dışında dışarı çıkmasının evin çarşı pazar ihtiyaçlarını karşılamak için olması.	Kadın karakterin genelde ev içinde konumlandırılması, sorumluluklarının daha çok ev içi olması.
Pırıl'ın okul dışında ev içerisinde olması.	Pırıl'ın annesine ev içerisinde yardımcı olması.	Pırıl'ın boş zamanlarında annesi az yorulsun diye annesine yardımcı olması.	Kız çocuk karakterlerinin yardımcı ve anaç duygusal duygu durumlarının olması.
Çizgi filmdeki erkek çocuk karakterlerinin genelde dışarıda oyun oynaması.	Erkek çocukların boş zamanlarında dışarıda oyun oynayarak vakit geçirmesi.	Erkek çocukların oyun oynarken genelde ev içinde değil sokakta olmaları.	Kız çocukların oyun oynarken daha çok ev içinde olmaları, erkek çocukların ise sokakta olmaları, cinsiyet olarak bulunulan mekânların farklılıklarını yansıtması.
Baba karakterinin işte olması.	Babanın evin ihtiyaçlarını karşılamak için çalışıyor olması.	Babanın boş zamanlarında yorgun olmazsa ev işlerine yardımcı olması, asli sorumluluğunun eve para getirmesi.	Erkek karakterler eve para getirerek yorulduğu için duygusal olarak fazla sorumluluklarının olmaması, maddi sorumluluklarının olması

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Yedinci tablomuzda yer alan Pırıl çizgi filmimiz ikinci alt problemimiz olan “Cinsiyete Göre Kişiler Hangi Mekânlarda Gösterilmektedir Kategorisine Ait Bulgular” başlığı altında incelendiğinde; baba karakterinin gün içerisinde işte olduğu görülmektedir. Pırıl'ın annesinin ise sürekli olarak ev içerisinde olduğu görülmektedir. Çizgi film kız çocuk karakterlerinden olan Pırıl'ın okul dışında genelde ev içerisinde olması, erkek çocuk karakterlerinin ise dışarıda sürekli oyun oynaması gözlemlenmektedir.

Tablo 8: Z Takımı Çizgi Filminin Çözümlemesi

Görünen	Düz Anlam	Gösterilen	Yan Anlam
Bay B laboratuvarında çalışmalar yapmaktadır.	Bay B'nin şehri ele geçirmek için çalışma yapıyor olması.	Bay B'nin de kendi ekibiyle birlikte mücadele etmesi.	Erkek karakterin bilimsel çalışmalar yapması.
Anneanneninin genelde ev içerisinde olması.	Anneanneninin çocuklara bilgisayar üzerinden yardım ediyor olması.	Anneanneninin etkili bir şekilde bilgisayar kullanması.	Kadın karakterin ekibe ev içerisinde destek vermesi.
Arda karakteri takımı ile birlikte genelde dışarıdadır.	Arda karakterinin takımda sorumluluklarının olması.	Arda karakterinin kaykayıyla arkadaşlarına yardım etmesi.	Erkek karakterin kaykay kullanarak ekibe yardımcı olması.
Ela karakteri de arkadaşlarının yanındadır.	Ela karakterinin de takımda sorumluluklarının olması.	Ela karakterinin arkadaşlarına kılıcıyla yardım etmesi.	Ela karakterinin takımın diğer üyelerine göre daha şefkat dolu olması, evcil hayvanın bulunması.
Efe karakteri robotuyla birlikte uçmaktadır.	Efe karakterinin güçlerinin olması.	Efe'nin düşmanlarını tarayarak onlar hakkında bilgi sahibi olması.	Efe karakterinin robot olup uçabilmesi.

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Sekizinci tablomuzda yer alan Z Takımı çizgi filmimiz ikinci alt problemimiz olan “Cinsiyete Göre Kişiler Hangi Mekânlarda Gösterilmektedir Kategorisine Ait Bulgular” başlığı altında incelendiğinde; erkek karakterlerden olan Bay Z'nin genelde laboratuvarında çalıştığı görülmektedir. Anneanne karakterinin çocuklara destek olurken bile genelde desteğini ev içerisinde yürüttüğü gözlemlenmektedir. Erkek çocukları takım arkadaşlarıyla birlikte genelde dışarıda zaman geçirmektedirler. Çizgi filmde yer alan Efe karakteri robotu ile birlikte uçarken kız çocukları genelde birlikte zaman geçirmektedirler.

3.3. Toplumsal Cinsiyet Algıları Renkler Ve Objeler Üzerine Nasıl Yansımıştır Kategorisine Ait Bulgular

Tablo 9: Yade Yade Çizgi Filminin Çözümlemesi

Görünen	Düz Anlam	Gösterilen	Yan Anlam
Yade karakterinin odasında pembe rengin kullanılması.	Yade karakterinin pembe renkler içerisinde kendisini mutlu hissetmesi.	Yade karakterinin pembe renklere yönelmesi.	Kız çocuklarının genelde pembe renk tercih etmesi.
Yade karakterinin kıyafetlerinde pembe ve açık tonlar kullanılması.	Yade karakterinin açık renk tonlarıyla özdeşleşmesi.	Yade karakterinin objelerde de genelde pembe rengi tercih etmesi.	Kız çocukların pembe ve tonlarıyla özdeşleşmesi.
Mati karakterinin cinsiyetsiz ve mavi renkte olması.	Mati karakterinin mavi olması.	Mati karakterinin genelde mavi renkler tercih etmesi.	Genel olarak belli renk kalıplarının kullanılması.
Şefi karakterinin cinsiyetsiz ve mavi tonlarında renginin olması.	Şefi karakterinin mavi tonlarında olması.	Şefi karakterinin genelde mavi tonlarında renkler tercih etmesi.	Karakter olarak daha lider ve yönetici olanların koyu renkler tercih etmesi.
Ustaçi karakterinin cinsiyetsiz ve turuncu olması.	Ustaçi karakterinin turuncu olması.	Ustaçi karakterinin birçok rengi tercih etmesi.	Renk kalıplarında çeşitlilik olması.

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Dokuzuncu tablomuzda yer alan Yade Yade çizgi filmimiz üçüncü alt problemimiz olan “Toplumsal Cinsiyet Algıları Renkler Ve Objeler Üzerine Nasıl Yansımıştır Kategorisine Ait Bulgular” başlığı altında incelendiğinde; çizgi filmin ana karakteri olan kız çocuğu Yade’nin odasının ve kişisel eşyalarının pembe olması kız çocuklarının genelde pembe ve açık renkli nesneler, kıyafetler kullandığını göstermektedir. Çizgi filmde yer alan diğer karakterler Yade’nin deney arkadaşları olan karakterler hayali masalsı karakterlerdir bu karakterlerin hayatlarında toplumsal cinsiyet göstergesi olan renklerden ziyade birçok renk kullandıkları gözlemlenmiştir.

Tablo 10: Rafadan Tayfa Çizgi Filminin Çözümlemesi

Görünen	Düz Anlam	Gösterilen	Yan Anlam
Erkek karakterlerin mavi renk giymesi.	Erkek karakterlerin koyu renkli eşyalarının ve giysilerinin olması	Erkeklerin üzerinde mavi kıyafetler görünmesi.	Mavi rengin tercih edilmesi karakterin erkek olmasıyla bağlantılı olması.
Kadın karakterlerin ve kız çocuklarının pembe renk tercih etmesi.	Kadınların açık renkli eşyalarının ve giysilerinin olması.	Kadınların üzerinde pembe kıyafetler görünmesi.	Pembe rengin tercih edilmesi karakterin kadın olmasıyla bağlantılı olması.
Yetişkin erkek karakterlerin kıyafetlerinde ve eşyalarında koyu renkler tercih etmeleri	Erkek karakterlerin koyu renkler içerisinde kendilerini mutlu hissetmeleri.	Babanın ve esnafın koyu renkler kullanması.	Koyu renklerin erkek karakterlerle özdeşleşmesi, açık renklerin kadın karakterle özdeşleşmesi.
Yetişkin kadın karakterlerin kıyafetlerinde ve eşyalarında açık renkler tercih etmeleri	Kadın karakterlerin açık renkler içerisinde kendilerini mutlu hissetmeleri.	Annenin ve anneannenin açık renkler kullanması.	Renkler üzerinden cinsiyet tanımlamaları yapılması.
Kadın karakterlere ait objelerin ve eşyaların pembe ve tonları olması, erkek karakterlere ait objelerin koyu renklerde olması.	Objelerin ve giysilerin karakterlerle bütünleşmesi.	Kadınların açık renkleri seçmesi, erkeklerin koyu renkleri seçmesi.	Cinsiyetle bağlantılı renk tercihlerinin yapılması.

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Onuncu tablomuzda yer alan Rafadan Tayfa çizgi filmimiz üçüncü alt problemimiz olan “Toplumsal Cinsiyet Algıları Renkler Ve Objeler Üzerine Nasıl Yansımıştır Kategorisine Ait Bulgular” başlığı altında incelendiğinde; çizgi filmdeki erkek çocukların ve yetişkin erkeklerin çoğunlukla mavi ve koyu renkleri giysilerinde ve kişisel eşyalarında tercih ettikleri gözlemlenmiştir. Buda bizlere mavi ve koyu renklerin erkek karakterlerle özdeşleştiğini göstermektedir. Bu bağlamda mavi ve koyu renklerin toplumsal cinsiyet göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Yine çizgi filmde kadın karakterlerin ve kız çocukların giysilerinde ve kişisel eşyalarında pembe ve açık renkler tercih ettiği gözlemlenmiştir. Bu bağlamda çizgi filmde pembe ve açık renklerin kadın karakterlerle özdeşleştiği görülmektedir. Bu noktada pembe ve açık renkler de toplumsal cinsiyet göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 11: Pırıl Çizgi Filminin Çözümlemesi

Görünen	Düz Anlam	Gösterilen	Yan Anlam
Pırıl'ın kıyafetlerinin çoğunun pembe olması.	Seçim yaparken Pırıl'ın pembe renk seçmesi.	Pırıl'ın kız arkadaşının Pırıl için seçtiği elbisenin renginin pembe olması.	Pembe rengin tercih edilmesi karakterin kız çocuk olmasıyla bağlantılı olması.
Pırıl'ın eşyalarının pembe olması.	Pırıl'ın odasının pembe renkte dizayn edilmesi.	Pırıl'ın eşyalarını seçerken pembe rengi tercih etmesi.	Pembe eşya tercih edilmesinin karakterin kız çocuk olmasıyla bağlantılı olması.
Pırıl'ın kız arkadaşlarının kıyafetlerinin pembe olması.	Kız çocuk karakterlerinin kendi tercihleriyle pembe rengi seçmesi.	Pembe renkli elbise giyen karakterlerin kıyafetlerinin "cici kıyafetler" diye adlandırılması.	Kız çocuklarda pembe rengin cici durması, diğer renkler için olumlu ya da olumsuz bir yorum yapılmaması.
Erkek karakterlerin kıyafetlerinin mavi olması.	Erkek karakterlerin kendi tercihleriyle mavi rengi seçmesi.	Baba karakterinin ve Pırıl'ın erkek kardeşinin mavi giyinmesi.	Mavi rengin tercih edilmesi karakterin erkek olmasıyla bağlantılı olması.
Erkek karakterlerin odalarının koyu renk ya da mavi olması.	Erkek karakterlerin odalarının mavi renkte dizayn edilmesi.	Erkek karakterlerin koyu ve mavi rengi seçmeleri.	Mavi eşya tercih edilmesinin karakterin erkek olmasıyla bağlantılı olması.

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

On birinci tablomuzda yer alan Pırıl çizgi filmimiz üçüncü alt problemimiz olan "Toplumsal Cinsiyet Algıları Renkler Ve Objeler Üzerine Nasıl Yansımıştır Kategorisine Ait Bulgular" başlığı altında incelendiğinde; çizgi filmde yer alan ve ana karakter olan Pırıl bir kız çocuğudur ve Pırıl'da diğer çizgi filmlerdeki kız çocuğu karakterleri gibi pembe rengi tercih etmektedir. Yine çizgi filmde yer alan Pırıl'ın kız arkadaşları da pembe ve açık renkli tonları tercih etmektedirler. Bu noktada pembe renk karşımıza cinsiyetle kalıplaşmış bir renk olarak çıkmaktadır diyebiliriz. Çizgi film içerisinde yer alan erkek çocuklar ve erkek karakterlerinde giysilerinde ve kişisel eşyalarında mavi ve koyu renkler tercih ettikleri görülmektedir. Çizgi filmde mavi ve koyu renklerde pembe ve açık renkler gibi karşımıza cinsiyetle kalıplaşmış olarak çıkmaktadır.

Tablo 12: Z Takımı Çizgi Filminin Çözümlemesi

Görünen	Düz Anlam	Gösterilen	Yan Anlam
Anneanneninin pembe renk tonlarında giyinmesi.	Anneanneninin açık renkli kıyafetlerinin olması.	Kadın karakterin üzerinde pembe tonlarının görünmesi.	Pembe ve benzeri renklerin genelde kadınlarda tercih edilmesi.
Ela karakterinin ekiple aynı tonlarda koyu renkler tercih etmesi.	Ekibin genelde aynı renkler tercih etmesi.	Ekibin çoğu zaman tek renk kullanması.	Ekip ruhunun olması.
Arda karakterinin koyu renkler tercih etmesi.	Ekibin koyu renk tercih etmesi.	Ekibin tek renk olarak koyu renkleri tercih etmesi.	Ekip de bir uyumun olması.
Efe karakterinin koyu renkler tercih etmesi.	Ekip arkadaşlarıyla uyumlu renkler kullanmak.	Ekibin uyumlu renkler kullanması.	Ekip içerisinde ortak kararlar alınması.
Bay B karakterinin koyu renkler tercih etmesi.	Bay B'nin genelde aynı tonlarda giyinmesi.	Bay B'nin koyu renkler kullanması.	Erkek karakterlerin koyu renlerle özdeşleşmesi.

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

On ikinci tablomuzda yer alan Z Takımı çizgi filmimiz üçüncü alt problemimiz olan “Toplumsal Cinsiyet Algıları Renkler Ve Objeler Üzerine Nasıl Yansımıştır Kategorisine Ait Bulgular” başlığı altında incelendiğinde; çizgi filmde yer alan kız çocuğu karakterlerinden Ela karakteri ekip arkadaşlarıyla beraber giysilerinde koyu renkleri tercih etmektedir. Ela karakterinin kız çocuğu olarak koyu renkler tercih etmesi toplumsal cinsiyet noktasında olumlu bir gösterge olarak karşımıza çıkmaktadır. Çizgi filmde ekip arkadaşları genelde tek renk kullanmaktadır bu noktada çizgi filmde ekip ruhu olduğunu görmekteyiz. Çizgi filmde yer alan erkek karakterler diğer çizgi filmlerdeki gibi koyu renkler tercih etmektedir. Çizgi filmde kadın karakter olarak yer alan anneanne karakteri açık renkli kıyafetler tercih etmektedir. Bu noktada açık renklerin yine cinsiyetle özdeşleştiğini görmekteyiz.

3.4. Bireylere Cinsiyete Göre Hangi Roller Yüklenmiştir Kategorisine Ait Bulgular

Tablo 13: Yade Yade Çizgi Filminin Çözümlemesi

Görünen	Düz Anlam	Gösterilen	Yan Anlam
Yade karakterinin genel itibariyle düzenleme yapması.	Yade karakterinin baskın karakter olması.	Yade'nin ekip içerisinde organizasyon yapması.	Kız çocuk karakterlerinin de organize eden durumlarda gösterilmesi.
Mati karakterinin yönlendirme yapması.	Mati'nin arkadaşlarına uyum sağlaması.	Mati'nin planlara sadık kalması.	Ekip ruhunu yaşatan karakterler olması.
Şefi karakterinin uyumlu rolde olması.	Şefi karakterinde ekip ruhu olması.	Şefi karakterinin plana uygun hareket etmesi.	Karakterlerin birbirlerine karşı sorumluluk bilincinin olması.
Ustaçi karakterinin arkadaşlarına ayak uydurması.	Ustaçi'nin de ekip arkadaşlarına karşı saygılı olması.	Ustaçi'nin arkadaşlarına karşı sevgi dolu olması.	Duygu durum olarak karakterlerin pozitif olması.
Anne karakterine ev içi sorumluluk yüklenmesi.	Annenin ev içinde olması.	Anne karakterine pek sık yer verilmemesi.	Ev içi sorumlulukları olan karaktere pek sık yer verilmemesi.

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

On üçüncü tablomuzda yer alan Yade Yade çizgi filmimiz dördüncü alt problemimiz olan “Bireylere Cinsiyete Göre Hangi Roller Yüklenmiştir Kategorisine Ait Bulgular” başlığı altında incelendiğinde; çizgi filmde yer alan kız çocuğu karakteri Yade'nin ekip içinde arkadaşlarını organize etmesi, ekip arkadaşlarına sorumluluk almayı öğretmesi, planlı programlı hareket etmesi ve ekipteki ekip ruhunu canlandırması olumlu bir gösterge olarak karşımıza çıkmaktadır. Çizgi filmde Yade'nin arkadaşlarını canlandıran karakterlerin ekip lideri olan Yade karakterine uyum sağlaması da yine toplumsal cinsiyet anlamında olumlu bir gösterge olarak gözlemlenmektedir. Çizgi filmde yer alan bu göstergeler dışında kadın karakteri canlandıran anne karakteri pasifleştirilerek sadece birkaç sahnede ve bu sahnelerde de ev içinde resmedilmektedir. Anne karakterine ev içi sorumluluk rolü yüklendiğini gördüğümüz bu sahnelerde toplumsal cinsiyet kalıplarına az da olsa yer verildiği görülmektedir.

Tablo 14: Rafadan Tayfa Çizgi Filminin Çözümlemesi

Görünen	Düz Anlam	Gösterilen	Yan Anlam
Erkek karakterlerin birbirlerine ve kadın karakterlere karşı alaycı olması.	Karakterlerin kendi aralarında şakalaşması.	Erkek karakterlerinin Sevim karakteriyle dalga geçmesi.	Erkek karakterlerin kadın karakterlere kendi aralarında alaycı olmaları.
Erkek karakterlerin fevri hareketler sergilemesi.	Karakterlerin oyun oynarken ani tepkiler göstermeleri.	Erkeklerin birbirlerine karşı yapamazsın diye rekabet ortamı oluşturması.	Erkek karakterlere kızılmamasının rahat hareket etmelerine sebep olması.
Kadın karakterlerin daha duygusal ve anlayışlı olması.	Ev içindeki sorumlulukları sevgiyle yerine getirmeleri.	Ev içinde sorumluluğu olan kadınların belli bir düzen içerisinde hareket etmeleri, planlı olmaları.	Kadın karakterlerin şakalara karşı anlayışlı olması, erkek karakterlerin ise anlayışlı olmaması.
Kadın karakterlerin uyumlu olması.	Kadın karakterlerin ortamı idare eden yönlerinin olması.	Kadın karakterlerin ev içerisinde bir sorun olduğunda durumu idare etmeleri.	Kadın karakterlerin ev içinde derleyici toplayıcı olması.
Erkek karakterlerin kendi içlerinde anlaşmazlıklara düşmesi.	Karakterler arasında fikir ayrılıklarının olması.	Oyun oynarken erkek karakterlerin arasında sürekli sorun çıkması.	Erkek karakterlerin birbirlerine kaba davranması, kadın karakterlerin daha nazik olması.

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

On dördüncü tablomuzda yer alan Rafadan Tayfa çizgi filmimiz dördüncü alt problemimiz olan “Bireylere Cinsiyete Göre Hangi Roller Yüklenmiştir Kategorisine Ait Bulgular” başlığı altında incelendiğinde; çizgi filmde yer alan erkek karakterlerin birbirlerine ve çizgi filmde yer alan kız çocuklarına karşı alaycı bir şekilde davrandıkları gözlemlenmiştir. Yine çizgi filmde yer alan erkek çocuk karakterlerin fevri hareketlerinin olduğu gözlemlenmiştir. Kadın karakterlerin ve kız çocukların ise daha duygusal ve anlayışlı rollerde olduğu dikkat çekmektedir. Erkek çocukların ve erkek karakterlerin çizgi film içerisinde kendi içlerinde anlaşmazlıklara düşmeleri de gözlemlenmektedir. Bu bağlamda bireylerin cinsiyetlerine göre kadınlara biçilen rollerin daha duygusal bir zeminde olması, erkeklere biçilen rollerin ise daha mantıksal bir zeminde olması toplumsal cinsiyet kalıplarına yer verildiğini göstermektedir.

Tablo 15: Pırl Çizgi Filminin Çözümlemesi

Görünen	Düz Anlam	Gösterilen	Yan Anlam
Anne karakterinin ev hanımı olması.	Annenin ev hanımı olduğu içi evdeki sorumlulukları üstlenmesi.	Annenin evde temizlik, yemek ve düzenle ilgilenmesi bunları yaparken evdeki kız çocuğunun ona yardım etmesi.	Kadın karakterlerin genelde sorumluluk alanın ev olması.
Kadın karakterlerin öğretmenlik mesleği yapmaları.	Sınıf öğretmenin kadın olması.	Öğrencilerine sevgi ve şefkatle yaklaşan bir öğretmen olması.	Kadın karakterlerin çalışacaksa daha çok bedensel güç gerektirmeyen işleri tercih etmesi.
Erkek karakterlerinin müdürlük gibi idare işleri yapmaları.	Okul müdürünün erkek olması.	Öğrencilerine karşı daha sert ve disiplinli bir müdür olması.	Erkek karakterlerin meslek seçimlerinin bedensel güç ve duygusal güç gerektiren işleri tercih etmesi
Erkek karakterlerin beden gücü gerektiren işlerde çalışmaları.	Evin babasının gün içinde işten eve yorgun gelmesi.	Gün içinde iş dışında evdeki bedensel güç gerektiren sorumlulukları da evin babasının üstlenmesi.	Erkek karakterlerin sosyal hayat ve iş hayatı içerisinde çalıştıkları için yorgun olmaları.
Erkek çocuklarının meslek seçimlerinin futbol üzerine olması.	Erkek çocukların okulda dışarıda futbol oynamaları.	Erkek çocuklarının kız çocuklarla birlikte top oyunu oynamaması.	Erkek çocukların bedensel ve duygusal olarak futbola daha yatkın olmaları.

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

On beşinci tablomuzda yer alan Pırl çizgi filmimiz dördüncü alt problemimiz olan “Bireylere Cinsiyete Göre Hangi Roller Yüklenmiştir Kategorisine Ait Bulgular” başlığı altında incelendiğinde; çizgi filmde yer alan kadın karakterlerin rollerinin genel itibariyle ev hanımlığı ve öğretmenlik gibi toplumsal cinsiyet göstergesi olan roller olduğu görülmektedir. Erkek karakterlere ve erkek çocuklara beden gücü ve idare işleri gibi roller yüklenirken kadın karakterlere ve kız çocuklarına bu roller alanında sorumluluk verilmemiştir. Bu bağlamda toplumsal cinsiyet göstergelerinin sosyal ve gündelik hayat içerisinde kadın ve erkek karakterlere biçilen roller üzerinde de yansıtıldığını görmekteyiz.

Tablo 16: Z Takımı Çizgi Filminin Çözümlemesi

Görünen	Düz Anlam	Gösterilen	Yan Anlam
Erkek karakterlere kurtarıcı rolü yüklenmiştir.	Erkeklerin sorumluluklarının olması.	Takımın Bay Z ile mücadele etmesi.	Takım Bay Z ile mücadele ederken kadın karakterlerin kurtarıcı değil yardımcı olması.
Erkek karakterlere bilim insanı rolü yüklenmiştir.	Erkeklerin bilim alanında çalışmalar yapması.	Erkek karakterlerin laboratuvarında çalışmalar yapması.	Erkek karakterlerin bilimsel çalışmalarda daha aktif olması, kadınların ise yardımcı rolünde olması.
Anneanne karakterine yardımcı olma rolü yüklenmiştir.	Anneanne iyi ve güzel olan şeylerde desteğini esirgememektedir.	Anneannenin hem ev içinde hem de takıma yardımcı olarak sorumluluklarının olması.	Kadın karakterler kendi ev içi sorumluluklarını aksatmadan yardımcı olmaktadır.
Kız çocuk karakterine yardımcı olma rolü yüklenmiştir.	Kız çocuk da ekibin bir parçasıdır.	Kız çocuğun da takım arkadaşlarına destek olması.	Erkeklerin başarılı olmasında kadın karakterlerin yardım etme rolünün olması.
Ekip içerisinde yer alan karakterlere birlik ve dayanışma içinde olma rolü yüklenmiştir.	Ekibin birlik içerisinde olması.	Ekip olarak ortak plan program yapılıp ona göre hareket edilmesi.	Takım olarak bir düzen ve anlayış içerisinde hareket edilmesi.

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

On altıncı tablomuzda yer alan Z Takımı çizgi filmimiz dördüncü alt problemimiz olan “Bireylere Cinsiyete Göre Hangi Roller Yüklenmiştir Kategorisine Ait Bulgular” başlığı altında incelendiğinde; çizgi filmde yer alan erkek karakterlere ve erkek çocuklara genelde kurtarıcı rolü yüklendiğini gözlemlemekteyiz. Yine çizgi filmde erkek karakterlerin bilim insanlığı mesleğine dair rollere daha fazla sahip olduğu görülmektedir. Bu bağlamda çizgi filmde toplumsal cinsiyet göstergelerinin var olduğu görülmektedir. Çizgi filmdeki kadın karakterler ve kız çocukları genel itibarıyla çizgi filmde yer alan erkek karakterlere yardımcı olma rolü üstlenmiştir. Çizgi filmde yer alan kız çocuklarına ekibin bir parçası olma rolü olumlu bir toplumsal cinsiyet göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Ekip içerisinde yer alan herkesin cinsiyet ayrımı yapılmaksızın birlik ve dayanışma içerisinde olması ise yine olumlu bir toplumsal cinsiyet göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

3.5. Cinsiyete Göre Duygu Durumları Nasıl Yansıtılmıştır Kategorisine Ait Bulgular

Tablo 17: Yade Yade Çizgi Filminin Çözümlemesi

Görünen	Düz Anlam	Gösterilen	Yan Anlam
Yade karakteri heyecanlı ve sevgi doludur.	Ana karakterin neşeli ve mutlu olması.	Yade'nin pozitif hareketlerde bulunması.	Eğitici ve öğretici etkinliklerin mutlu etmesi.
Mati pozitif bir karakterdir.	Mati olaylara olumlu taraflarından bakar.	Mati'nin bir şeyleri başarınca mutlu olması.	Takım çalışmasının karakter üzerindeki pozitif yönlerinin olması.
Şefi eğlenceli bir karakterdir.	Şefi olaylara eğlenceli taraflarından bakar.	Şefi'nin öğrenirken eğlenmesi.	Öğretici etkinliklerin eğlenceli olabileceği.
Ustaçi öğrenmeye açık bir karakterdir.	Ustaçi olaylara daha teorik bakar.	Farklı bakış açılarının karakterlere olan katkısı.	Öğrenme hevesinin grup çalışmalarında artmış olması.
Anne karakteri sorumluluk bilinci olan bir karakterdir.	Duygusal olarak sağlıklı olan karakterlerin daha anlayışlı olması.	Sorumluluk bilincinin kadınlarda yüksek olması.	Destekleyici ve yardımcı olan karakterlerin genelde kadın karakterler olması.

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

On yedinci tablomuzda yer alan Yade Yade çizgi filmimiz beşinci alt problemimiz olan “Cinsiyete Göre Duygu Durumları Nasıl Yansıtılmıştır Kategorisine Ait Bulgular” başlığı altında incelendiğinde; çizgi filmde yer alan kız çocuğu karakteri olan Yade'nin duygu durumunun sürekli heyecanlı ve sevgi dolu olması kalıplaşmış toplumsal cinsiyet göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Çizgi filmde yer alan anne karakterinin ise sorumluluk sahibi bir duygu durumunda olduğu gözlemlenmiştir. Çizgi filmde yer alan ve diğer karakterlerin tümünü oluşturan Yade'nin arkadaşlarının duygu durumlarının pozitif, neşe dolu, öğrenmeye açık ve eğlenmeye yatkın olması da karşımıza olumlu toplumsal cinsiyet göstergeleri olarak çıkmaktadır.

Tablo 18: Rafadan Tayfa Çizgi Filminin Çözümlemesi

Görünen	Düz Anlam	Gösterilen	Yan Anlam
Sevim inatçı bir karakterdir.	Sevim haklı olduğu konularda sözünü diretmektedir.	Sevimin arkadaşlarına küsüp inat etmesi.	Kadın karakterlerin erkeklere göre daha duygusal tepkiler vermesi.
Fırıncı güçlü bir karakterdir.	Beden gücü gerektiren işlerde güçlü karakterler seçilir.	Fırıncının çalışıp yorulması.	Beden gücü gerektiren işlerde genelde erkekler çalışırlar.
Erkek çocuklar fazla sorumluluk almak yerine oyunla meşgul olan sosyal karakterlerdir.	Erkek çocukların oyun oynaması.	Erkek çocuklar oyun oynarken kız çocukların genelde aynı oyunları oynamadıkları için izlemesi.	Kız çocukların sorumluluk bilinci erkek çocukların sorumluluk bilincine göre daha gelişmiştir.
Anneanne ve anne düzenleyici derleyici toplayıcı bir karakterdir.	Evde belli bir düzenin olması.	Ev içerisinde düzenden genelde kadınların sorumlu olması.	Kadın karakterler genelde düzenden sorumludur.
Baba sorumluluk sahibi bir karakterdir.	Ev dışında belli bir düzenin olması.	Ev dışındaki işlerden genelde erkeklerin sorumlu olması.	Erkeklerin sorumlulukları genelde ev dışında, kadınların sorumlulukları ise genelde ev içindedir.

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

On sekizinci tablomuzda yer alan Rafadan Tayfa çizgi filmimiz beşinci alt problemimiz olan “Cinsiyete Göre Duygu Durumları Nasıl Yansıtılmıştır Kategorisine Ait Bulgular” başlığı altında incelendiğinde; çizgi filmde yer alan erkek çocuk karakterlerinin duygu durumları daha az sorumluluk sahibi ve sosyal hayatlarının kız çocuk karakterlere göre daha fazla oldukları zemininde resmedilmiştir. Kız çocuklarının ise daha fazla sorumluluk sahibi olduğu gözlemlenmiştir. Çizgi filmde yer alan ve kadın karakterlerden olan anne ve anneanne karakteri duygu durum olarak düzenleyici ve derli toplu olarak resmedilmiştir. Çizgi filmde yer alan baba karakteri ise duygu durum olarak daha sert mizaçlı ve disiplinlidir. Bu bağlamda yine çizgi film içerisinde toplumsal cinsiyet göstergeleri karşımıza çıkmaktadır diyebiliriz. Bu göstergeler dışında çizgi filmde yer alan kız çocuklarından Sevim karakterinin kız çocuklarında alışılmışın dışında olan bir duygu durumunu yansıttı ve Sevim karakterinin inatçı bir duygu durumunu yansıttığını görmekteyiz. Bu gösterge alışılmışın dışında bir toplumsal cinsiyet göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 19: Pırıl Çizgi Filminin Çözümlemesi

Görünen	Düz Anlam	Gösterilen	Yan Anlam
Kız çocuklarının duygusal olması.	Olaylar karşısında naif tepkiler verilmesi.	Morali bozuk olan arkadaşlarını kadın karakterlerin anlayışla dinlemesi çözümler üretmesi.	Kadın karakterlerin erkek karakterlere göre daha duygusal olması.
Erkek çocukların duygularından ziyade mantıklarıyla hareket etmesi.	Karakterlerin çözüm odaklı düşünmesi.	Bir sorun olduğunda duygusal tepkilerden ziyade planlamaya geçen karakterlerin erkek olması.	Sorunları duygusal değil mantıkla çözen yapıda genelde erkeklerin olması.
Anne, öğretmen gibi karakterlerin daha anlayışlı olması.	Bir problem olduğunda anlayış ve sağduyuyla çözen karakterler olması.	Anlaşmazlıklarda kadın karakterlerin orta yolu bulabilmeleri.	Kadın karakterlerin duygularla sorun çözebilmesi, erkek karakterlerin ise mantıkla çözmesi.
Baba karakterinin daha otoriter olması.	Disiplini sağlayan karakter olması.	Sorunlara babanın daha kuralcı yaklaşması.	Erkek karakterlerin daha sert, kadın karakterlerin daha yumuşak olması.
Erkek olan müdür karakterinin duygusal kararlar vermemesi	Disiplini sağlayacak bir yöneticinin olması.	Belli disiplin kurallarının uygulanması.	Disiplin kurallarını uygulayanların genelde erkek cinsiyetine özgü olması.

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

On dokuzuncu tablomuzda yer alan Pırıl çizgi filmimiz beşinci alt problemimiz olan “Cinsiyete Göre Duygu Durumları Nasıl Yansıtılmıştır Kategorisine Ait Bulgular” başlığı altında incelendiğinde; çizgi filmde yer alan kız çocuklarının ve Pırıl’ın duygu durumları duygusal olarak karşımıza çıkmaktadır. Olaylara ve durumlara erkek çocuklarına göre daha naif tepkiler verdikleri görülmektedir. Erkek çocukların ise duygu durumlarının kız çocuklarına göre daha mantıksal olduğunu görüyoruz. Çizgi filmde yer alan diğer kadın karakterlerden olan anne ve öğretmen karakterlerinin duygu durumlarının daha anlayışlı; erkek karakterlerden olan baba müdür öğretmen gibi karakterlerin ise duygu durumlarının daha mesafeli ve disiplinli olduğu görülmektedir. Bu bağlamda çizgi film içerisinde duygu durum düzleminde kalıplaşmış toplumsal cinsiyet göstergelerinin izlerine rastlanmaktadır.

Tablo 20: Z Takımı Çizgi Filminin Çözümlemesi

Görünen	Düz Anlam	Gösterilen	Yan Anlam
Ela sevgi dolu bir karakterdir.	Ela'nın pozitif olması.	Ela'nın daha duyarlı hareket etmesi.	Kadın karakterlerin duygu durumlarının erkek karakterler göre daha ölçülü olması.
Bay Z hırslı ve güç sahibi bir karakterdir.	Bay Z'nin amaçları doğrultusunda hareket etmesi.	Bay Z'nin amaçları doğrultusunda kötülük yapmaktan çekinmemesi.	Erkek karakterlerin güç için hırslı davranmaları.
Bay Z'nin yardımcıları itaatkâr karakterlerdir.	Başarılı olmak için söylenenlerin yapılması.	Bay Z ne derse yardımcılarının onu yerine getirmesi.	Erkek karakterlerin görevde yükselmek için verilen sorumluluklarını yerine getirmeleri.
Erkekler daha hırslı karakterlerdir.	Başarmak için hırslı olunması.	Yükselmek için erkeklerin daha fevri kararlar vermesi.	Erkek karakterler kadın karakterlerden daha hırslı hareket etmektedirler.
Anneanne karakteri anaç bir karakterdir.	Hem sevecen hem de yardımcı olunabilmesi.	Anneanne karakterinin anaç bir şekilde yol gösterip yardımcı olması.	Kadın karakterler problem çözerken daha naif davranmaktadırlar.

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Yirminci tablomuzda yer alan Z Takımı çizgi filmimiz beşinci alt problemimiz olan “Cinsiyete Göre Duygu Durumları Nasıl Yansıtılmıştır Kategorisine Ait Bulgular” başlığı altında incelendiğinde; çizgi filmde yer alan kız çocuk karakterlerinden olan Ela'nın sevgi dolu bir duygu durumunu yansıttığını görmekteyiz. Çizgi filmde erkek karakterlerden olan Bay Z'nin hırslı ve güçlü bir duygu durumunu yansıttığını ve bu duygu durum göstergelerinin kalıplaşmış toplumsal cinsiyet göstergelerini yansıttığını söyleyebiliriz. Çizgi filmde erkek karakterler daha hırslı duygu durumunu yansıtırken, anneanne ve anne karakteri gibi kadın karakterler daha anaç bir duygu durumunu yansıtmaktadır. Tüm bu göstergeler ışığında kalıplaşmış toplumsal cinsiyet göstergelerine çizgi filmde rastlanmaktadır diyebiliriz.

SONUÇ

Bu tez çalışmasında TRT Çocuk Kanalında Yer Alan Çizgi Filmlerde Toplumsal Cinsiyet Göstergeleri konusu incelenmiştir. Çalışma için yapılan literatür taramasında okul öncesi çağıdaki çocukların izledikleri çizgi filmlerde toplumsal cinsiyet göstergelerinin yer aldığını gösteren bulgulara ulaşılmıştır.

Yapılan çalışmada TRT Çocuk kanalında yayınlanan çizgi filmlerden olan “Yade Yade”, “Pırlı”, “Rafadan Tayfa”, “Z Takımı” çizgi filmleri içerik analizi bağlamında beş kategoride incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda çizgi filmlerde toplumsal cinsiyet göstergelerinin olduğu gözlemlenmiştir. Yapılan literatür incelenmesiyle de doğrulanan bu göstergeler okul öncesi yaş grubundaki çocukların gerek içinde bulundukları sosyal hayatları gerekse gelecek yaşamları doğrultusunda düşünce yapılarını şekillendirdiği gerçeği gözlemlenmektedir.

Araştırma kapsamından incelenen makaleler ve tezler düzleminde televizyonlarda, dijital ortamda yayınlanan çizgi filmlerin ve programların çocuklarının gelişimini ve gelecekteki hayatları için düşünce yapılarını etkilediği görülmektedir. Yapılan geçmiş çalışmalarda da incelendiği üzere çizgi filmlerin çocukların kıyafet tercihlerinde, günlük hayattaki davranışlarında ve duygu durumlarında ciddi anlamda etkisi olduğu görülmüştür.

Yapılan çalışma kapsamında çizgi filmlerdeki toplumsal cinsiyet göstergelerine bakılırken en çok gözlemlenen göstergeler arasında kadın karakterlerin ve kız çocuklarının genel itibarıyla ev içerisinde konumlandırılması vardır. Erkek karakterlerin ve erkek çocukların ise çalışma hayatı ve sosyal hayat içerisinde aktif olarak yer aldığı görülmektedir. Cinsiyeti kadın olan karakterler büyük çoğunlukla pembe ve açık renkler tercih ederken erkek karakterler mavi ve koyu renkler tercih etmektedirler. Çizgi filmlerde kadın karakterler ve kız çocukları duygu durum olarak daha duygusal, anaç, şefkatli, merhametli ve anlayışlı resmedilirken, erkek karakterler ve erkek çocukları daha mantıksal, şiddete eğilimli, disiplinli, cesur ve soğukkanlı resmedilmektedir. Bu bilgiler ışığında izleyici kitlesi genel olarak okul öncesi çağıdaki çocuklar olan çizgi filmlerde, bu yaş grubundaki çocukların öğrenmeye açık olduğu bilgisi göz önünde bulundurulursa çocuk bireylerin bu kalıp yargıları içselleştirerek hayatlarının ve gelişimlerinin bir parçası haline getirebileceğini söyleyebiliriz. Yine çocukların bu çizgi

filmler ışığında kıyafet ve oyun tercihlerinin de şekillenebileceği ihtimali göz önünde bulundurulmalıdır. Toplumsal hayat içerisinde ev içi sorumlulukları kadın karakterlerin daha çok üstlenmesi de toplumsal cinsiyet göstergelerinden biri olmakla birlikte çizgi filmlerde yine en çok gözlemlenen sahneler arasında yer almaktadır.

Rafadan Tayfa çizgi filminin toplumsal cinsiyet bağlamında incelenirken bulunan sonuçlara bakacak olursak; iki kadın karakter üzerinde pembe ve kırmızı renklerin çoğunlukla kullanıldığı görülmektedir. Erkek karakterlerin mavi ve koyu renkleri tercih ettiği de gözlemlenmiştir. Karakterlerin meslek dağılımlarına bakıldığında zaman zaman kadın karakterlerin ev hanımlığı dışında bir meslek alanında çalışmadığı gözlemlenmiştir. Erkek karakterlerin esnafılık ve avukatlık gibi meslek dallarında görüldüğünü izlemekteyiz. Ev içerisinde tamir vb. fiziksel güç gerektiren işleri erkeklerin yaptığı, yemek bulaşık, temizlik gibi işleri ise kadınların yaptığı görülmektedir. Duygu durumu olarak erkek karakterlerin daha mantıklı hareket ettikleri gözlemlenirken, kadın karakterlerin daha duygusal ve hassas hareket ettikleri gözlemlenmiştir. Kız çocukları daha sakin oyunlar oynarken, erkek çocukları daha hareketli oyunlar oynamaktadır.

Pırıl çizgi filmi toplumsal cinsiyet bağlamında incelenirken çizgi film içerisinde belli başlı noktaların toplumsal cinsiyet göstergeleri içerdiği gözlemlenmiştir. Bunlardan biri çizgi filmde kız çocukların ve kadınların kıyafetlerinde ve kişisel eşyalarında açık renkleri seçmesi erkek karakterlerin ise koyu renkleri tercih etmesidir. Yine Pırıl çizgi filmde annenin aslında mimar olduğu ancak çocuklarıyla ilgilenebilmek adına mesleğine devam etmediği ev hanımlığı yaptığı dikkat çekmektedir. Çocuklara mesleklerin olduğu materyaller gösterilerek çizgi filmdeki karakterlerin bu materyaller içerisinde özellikle kız çocukları hemşire ve öğretmenlik gibi meslekleri kadın mesleği olarak, erkek çocukları ise polislik, futbolculuk gibi meslekleri erkek mesleği olarak tanımlamışlardır.

Yade Yade çizgi filmde ise toplumsal cinsiyet kalıp yargıları olsa dahi diğer çizgi filmlere istinaden toplumsal cinsiyet göstergeleri keskin ve toplumsal cinsiyeti pekiştiren şekilde karşımıza çıkmamıştır. Yine Yade Yade çizgi filmde Yade karakteri eğitici ve öğretici etkinlikleri arkadaşlarıyla yaparak televizyon karşısındaki çocuklara eğitici içerikler sunar. Yade Yade çizgi filmde toplumsal cinsiyet kavramı bakımından

duygu durum yansımaları, meslek seçimleri pek fazla olamasa da kız çocuklarının bu çizgi filmde de renk tonu olarak pembe rengi ve açık tonları tercih ettiği görülmüştür.

Çizgi filmlerin genelinde erkek karakterler kahramanca işler yaparken, kadın karakterlerde buna pek sık rastlamamaktayız. Erkek karakterler daha güçlüyken kadın karakterler erkek karakterler kadar güçlü resmedilmemiştir. Meslek sahibi olan karakterler genelde erkek karakterler olmakta birlikte, kadın karakterler üzerinde en çok ev hanımlığı gözlemlenmiştir. Çizgi filmlerde meslekler içerisinde güç gerektiren meslekleri genel olarak erkekler yapmaktadırlar. Kadın karakterlerin meslekleri bedensel güç gerektirmemektedir. Yine çizgi filmlerde polis, itfaiyeci, okul müdürlüğü gibi toplumda daha çok erkeklerin yaptığı meslekler olarak resmedilmiştir. Çizgi filmlerde kadın karakterler ise daha çok öğretmenlik veya ev hanımlığı yapmaktadırlar.

İncelenen çizgi filmlerde cinsiyetlere göre kullanılan oyuncaklar toplumsal cinsiyet kalıplarını devam ettiren özellikler barındırmaktadır. Çizgi filmlerde erkek çocuklarının teknolojiye meraklı olduğu robot vb. teknolojik oyuncaklarla zaman geçirdikleri kız çocuklarının ise bunlarla pek de ilgilenmediği gözlemlenmiştir. Çocuk bireylerin sosyal hayat ve sosyal hayatla bağlantılı öğeleri algılaması ve içselleştirmesi araştırmanın önemli detaylarından biridir. Çocukların izlediği çizgi film yayınlarında, toplumsal cinsiyet kalıplarının olmadığı görseller tercih edilmelidir. Üretilerek yayınlanan çizgi filmler üzerinde üretim esnasında sosyal bilimler alanının toplumsal cinsiyet konusunda uzmanlaşmış, çalışmalar yürütmüş uzmanlardan, akademisyenlerden fikir ve yardım alınmalı ve bu içerikler çocuklara aile gözetiminde izletilmelidir.

Z takımı çizgi filminde hırslı karakterlerin daha çok erkek olması, kadın karakterlerin ise daha sağduyulu hareketlerde bulunması duygu durum olarak kadın erkek arasında bir farklılık olduğunu desteklemektedir. Kadınlar bir projenin bir işin parçası olacaklarsa daha uyum içerisinde çalışmaları ve bu sorumlulukları ev içi sorumluluklarını da aksatmadan yapmaları dikkat çekmektedir. Erkek karakterler bir işe odaklarında ise ev içi sorumluluklarına odaklandıkları işi bitirmeden dâhil olmamaktadırlar. Yine çizgi filmde amaçları ve hedefleri doğrultusunda hareket eden Bay Z karakteri amacına ulaşmak adına doğru olmayan hamleleri yapmak üzere amaçladığı şeyi elde etmeye çalışır. Çizgi filmde ekip çalışmanın olumlu etkileri de gözlenir.

Araştırma için yapılan literatür çalışmasında yer alan, çizgi filmlerin çocuklar üzerindeki etkisi üzerinde durulduğu Gümüş ve Adam (2020), makalesinde okul öncesi yaş grubundaki çocukların özelliklerine yer verilerek, çocukların beğendikleri ve örnek aldıkları karakterleri taklit etme güdülerini bu durumda çocukların kimlik oluşumlarını etkilediği sonucuna varılmaktadır. Bu makale bağlamında çalışmamıza bakılacak olursa incelediğimiz çizgi filmler içerisinde yer alan karakterlerin çocukların gündelik ve sosyal hayatta kullandıkları eşyalar ve oyuncaklar üzerinde görsellerinin olması dikkat çeken bir ayrıntı olarak karşımıza çıkar. Çocukların gündelik hayatlarında bu kadar benimsedikleri karakterlerin ekran karşısında ki davranışlarını içselleştirerek kendi hayatlarına uyarlamaları kaçınılmaz bir durum olmakla birlikte kontrol edilmesi ve dikkat edilmesi gereken bir durumdur.

Literatür taramasında yer alan bir diğer çalışma ise Kaya ve Uzoğlu (2020), çalışmasıdır. Bu çalışma bağlamında okul öncesi içeriklerin çocukların eğitimlerinde okul ve aile kadar önemli olduğunun altı çizilmiştir. Kendi yapmış olduğumuz çalışmada da üzerinde önemle durduğumuz bu nokta çocukların izledikleri bu içeriklerin bilişsel yeteneklerini geliştirerek hayatlarına katkı sağladıkları, içeriği eğitici olmayan çizgi filmlerin ise tam tersi çocukların gelişimlerini olumsuz etkilediği kabul görmüştür.

Çalışmamız içerisinde çizgi filmlerin belirli bir iletiyi simgesel olarak anlatma sanatı olduğu görülmektedir. Yaşar Ekici'nin 2015 yılında yaptığı çalışmada da bu durum vurgulanarak çocukların şiddet ve saldırganlık sahneleri barındıran çizgi filmlerden önemli ölçüde etkilendiği vurgulanmaktadır. Aynı zamanda çizgi film karakterlerinin ticari eşyalarının üretilebileceğinin de altının çizildiği çalışmada bu durumda çocukların bu çizgi film karakterleriyle o yaşlarda güçlü bir bağ kurmasına sebebiyet vermesi açısından tehlikeli olabileceği varsayılmaktadır.

Araştırmamızda Yade Yade çizgi filmi incelenirken çizgi filmde toplumsal cinsiyet göstergeleri keskin ve toplumsal cinsiyeti pekiştiren şekilde karşımıza çıkmamıştır. Yade karakteri arkadaşlarıyla birlikte eğitici ve öğretici etkinlikler yaparak televizyon karşısındaki çocuklara faydalı içerik sunması bakımından Yağlı (2013), çalışmasında yer alan Caillou ve Pepee çizgi filmlerinin eğitici içerikte olmasıyla benzerlik taşımaktadır.

Literatürde karşımıza çıkan Hamarat, Özcan, Işıtan ve Karaşahin (2015) yılında yaptıkları çalışmada okul öncesi çağıdaki çocukların en çok izledikleri çizgi filmlerden yola çıkılarak izlenen bu içeriklerin çocuklara ne kadar faydalı olduğu ne kadar zararlı olduğu üzerinde durulmuştur. Çalışmada çocukların gerçeklik algısından koparak zamanlarının çoğunu ekran karşısında geçirmelerinin fiziksel ve içsel olarak çocukları etkileyebileceği üzerinde durulurken aynı şekilde çalışmamızda da çocukların ekran karşısında geçirdikleri sürelerin onları olumsuz etkilememesi adına dikkat edilmesi gereken önemli bir unsur olduğu vurgulanmıştır.

Çalışmamızda ve incelenen çalışmalarda çizgi filmlerin çocukların beslenme alışkanlıklarından fiziksel gelişimine, duygusal gelişiminden zihinsel gelişimine kadar ne kadar etkili olduğu üzerinde durulmaktadır. Çocukların izledikleri içeriklerde şiddet içerikli öğelerin olması bu içerikleri benimseyebilecekleri varsayılarak içerikler hazırlanırken dikkatle ve özenle hazırlanmalıdır.

İncelediğimiz çizgi filmlerde aile içerisindeki yaşamda anne baba ve ev içerisindeki diğer bireylerin nasıl resmedildikleri, rollerinin neler olduğu gözlemlenmektedir. Genel itibariyle annenin ev içi sorumluluklar düzleminde hareket etmesi babanın görevinin ise evi geçindirmek ve aile üyelerini korumak olduğu görülmüştür. Literatürde ise Pehlivan (2019)'a ait makalede Türk çizgi filmlerindeki anne baba olgusu toplumsal cinsiyet bağlamında incelenmiştir. Aynı şekilde çalışmada anne ev içerisinde görünürken baba genelde ev dışında ve çalışma hayatında görülmektedir. Buna benzer bir çalışmada Baykara (2019)'a ait çalışmasıdır. TRT Çocuk kanalındaki yerli yapımlarda aile içi ilişki ve roller incelenerek ailenin nasıl geleneksel aile veya modern aile olarak sunulduğunu ortaya koymak için yapılmıştır ve yayınlanan birçok çizgi filmde geleneksel aile yapısında toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının daha fazla olduğu görülmüştür.

Tüm bu bilgiler ışığında televizyon karşısındaki çocuklara resmedilen görüntüler üzerinden, annenin en önemli görevlerinden birinin çocukların ve evin bakımı olduğu gösterilmektedir. Babaların sorumlulukları ise genel itibariyle evin geçimini sağlamak ev dışındaki işleri halletmek çerçevesinde şekillenmektedir. Bunlar dışında farklı olarak ise değişen ve gelişen sosyal hayat bağlamında babaların eski klasik aile yapısı kalıplarının dışına çıktıkları ve çocukları ile daha fazla vakit geçirdikleri görülmektedir.

Çizgi filmler üzerinden tekrar canlandırılan toplumsal cinsiyet kalıp yargıları, sosyal hayatta kadınların ve erkeklerin belli kalıplar doğrultusunda yer aldıklarını izleyiciye sunmaktadırlar. Okul öncesi dönem küçük yaştaki çocukların duygu dünyalarını geliştirdiği hayata karşı düşünce yapılarının yeni yeni oluşmaya başladığı bir dönemdir, bu dönemlerde çocuğun gelişimde rol oynayan faktörlere dikkat edilmelidir.

Öneriler

Günümüzde televizyon, telefon tablet gibi kitle iletişim araçlarının kullanım oranlarının artmasıyla beraber her yaştan insan grubunun bu kitle iletişim araçlarına ulaşması kolaylaşmıştır. Günümüzde özellikle çocukların kitle iletişim araçlarına kolaylıkla ulaşabilmesinin faydaları olduğu gibi olumsuz yanları da bulunmaktadır. Çocukların izledikleri, inceledikleri içeriklerin her birinin ebeveyn gözetiminde olması, anne baba ve aile üyelerinin bu içeriklere dikkat ederek seçici davranması son derece önem arz etmektedir. Çocukların sağlıklı gelişimleri açısından tercih edilen içerikler özenle seçilmelidir. Bu içeriklerin eğitici içerikler olmasına dikkat edilmelidir. Sosyal Bilimler alanında ise bu platformlar üzerinde daha çok çalışmalar yapılarak literatüre her biri birer gelecek olan çocuklar için katkı sağlanmalıdır.

Günümüzde duygusal anlamda daha sağlıklı bireyler yetiştirebilmek adına toplumsal cinsiyet kalıp yargıları dışına çıkarak olumlu anlamda gelişen ve değişen dünyaya uyum sağlamak toplum için yararlı olacaktır. Kadın ve erkeğin yüklendiği sorumlulukların eşit ve cinsiyet kalıplarından sıyrılmış olması bu noktada ise üretilen çizgi filmlerin arka planında çalışan bireylerin daha dikkatli, hassas ve bilinçli olması beklenmektedir.

Çizgi filmlerde yer alan sosyal hayat içerisindeki sorumluluklar cinsiyetlere göre değil eşit bir şekilde bireylere göre pay edilmelidir. Duygu durum ve davranış kalıpları çerçevesinde de hem kadın hem de erkek karakterler cinsiyetlerinden kaynaklı, cinsiyetlerine yüklenmiş duyguları yansıtmak yerine, bir birey olarak ne hissediyorlarsa o duyguyu yaşadıkları şekilde resmedilmelidir. Böylece çocuklar ve gençler hissettikleri duygu durumlarını cinsiyet kalıplarına uymuyor diye baskılamayı görmemiş olurlar.

Toplumsal cinsiyet kültürle iç içe olan bir olgu olduğundan toplumsal cinsiyetin hayatlarımızdan izlerini silmek için medyanın kültürel olarak bu eşitsizliğe ekran karşısında yer vermemesi olumlu adımlardan biri olacaktır.

Çocuklar için eğitici olarak kullanılabilecek en güçlü araçlardan olan medya ve kitle iletişim araçlarının arka planında yer alan üreticilerin bu noktada daha eğitici, bilimsel içerikler hazırlayabilmek adına uzman görüşlerinden bu alanda yetkin kişilerin tecrübelerinden yararlanmaları gerekmektedir. Çocuk programları ve çizgi filmler hazırlayan yapımcılar, senaristler, yönetmenler, içerik üreticileri; psikologlarla, pedagoglarla, öğretmenlerle bu alanda kendisini geliştirmiş yetkinliği olan eğitmenlerle birlikte bir çalışma yürütmelidirler.

Çocuklar çizgi film izlerken ya da çizgi filmi izledikten sonra aile üyeleri çocuğun izlediği çizgi film üzerinden çocukla sohbet edebilmelidir. Çocuk neler düşündüğünü ailesiyle paylaşabilmelidir.

Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin üretilmediği çizgi filmler yapılabilmesi adına televizyon kanalları ve dijital içerik platformları denetlenmelidir. Aynı zamanda yurt dışındaki yapımlarla ülkemiz içerisindeki yapımlarda karşılaştırılarak bu noktada yetkin kurumlarca gözlem yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Acar Savran, Gülnur (2009), *Beden Emek Tarih Diyalektik Bir Feminizm İçin* (2. Baskı), Kanat Kitap, İstanbul
- Akkuş, S., Yılmaz, Y., Şahinöz, A. ve Sucaklı, İ. (2015). 3-60 ay arası çocukların televizyon izleme alışkanlıklarının incelenmesi. Uluslararası Katılımlı III. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kongresi. Erken Müdahale. 11-13 Mayıs 2015. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi, 1(2), 351-360.
- Alabay, E. ve Yağan Güder, S. (2014). Oyuncak reklamlarının mesajı: “Bana cinsiyetini söyle, sana oyuncağını söyleyeyim... Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü, 1. Dil, Kültür ve Edebiyat Çalıştayı Talât Sait Halman’a Armağan Kitabı. 1-16.
- Altıncılık, Z. ve Özkan, H. (2014). Televizyon izlemenin 1-6 yaş çocuk sağlığı üzerindeki etkilerine yönelik annelerin tutum ve davranışlarının belirlenmesi. İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hastalıkları Dergisi, 4(3), 186-194.
- Baltacı, A. (2017). Nitel veri analizinde Miles-Huberman modeli. Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3(1), 1-15.
- Bandura, A. (1977). “Social Learning Theory”, Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall
- Deaux, K. ve Major, B. (1987). “Putting Gender Into Context: An Interactive Model of Gender Related Behavior”, *Psychological Review*, 94/3: 369-389.
- Demirbilek, S., (2007). “Cinsiyet Ayrımcılığının Sosyolojik Açısından İncelenmesi”, *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*, C.44, S.11, ss.12.27.
- Dökmen, Z. Y. (2015). *Toplumsal Cinsiyet: Sosyal Psikolojik Açıklamalar*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Eşel, E., (2005). “Kadın ve Erkek Beyninin Farklılıkları”, *Klinik Psikofarmakoloji Bülteni* C.15, 138152.
- Eysenbach, G., and Köhler, C. (2002). How do consumers search for and appraise health information on the world wide web? Qualitative study using focus groups, usability tests, and in-depth interviews. *Bmj*, 324(7337), 573-577.
- Fiske, J. (1996). *İletişim Çalışmalarına Giriş*, Ark Yayınları, Ankara. s. 176
- Giddens, Anthony (2012) *Sosyoloji*, (Çeviren: İsmail Yılmaz), Kırmızı Yayınları, İstanbul
- Görgün Baran, A., (2012). *Davranış bilimleri*. Ankara: Siyasal Kitabevi.

- Güldü, Ö. ve Kart M. (2009). “Toplumsal Cinsiyet Roller ve Siyasal Tutumlar: Sosyal Psikolojik Bir Değerlendirme”, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 64(3):98-116.
- Gündüz Kalan, Ö. (2010). Reklamda çocuğun toplumsal cinsiyet teorisi bağlamında konumlandırılışı: “kinder” reklam filmleri üzerine bir inceleme. İstanbul Üniversitesi, İletişim Fakültesi Dergisi, 1. 75-89.
- Hepşen, Özlem (2010) Tevrat, İncil Ve Kuran-ı Kerimde Kadın Bedeni, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara
- Kalaycı, N. (2015). Toplumsal cinsiyet eşitliği açısından bir çizgi film çözümlemesi: PEPEE. Eğitim ve Bilim, 40 (177), 243-270.
- Kağıtçıbaşı, Ç., (2014). Türkiye’de toplumsal cinsiyet çalışmaları. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Kandiyoti, Deniz. (1997) Cariyeler Yurttaşlar Bacılar Kimlikler Ve Toplumsal Dönüşümler (Çeviren: Aksu Bora Vd.), Metis Kadın Araştırmaları, İstanbul
- Kaypakoglu, S. (2004). Medyada Cinsiyet Stereotipleri: Toplumsal Cinsiyet ve İletişim. İstanbul: Naos Yayıncılık.
- Kimura, D., (1992). “Sex Differences in The Brain”, Scientific American: Mind and Brain, V:267, I:3, p. 32-37.
- Miles, M. B. and Huberman, A. M. (1994). Qualitative data analysis: An expanded sourcebook. New York: Sage Publications, Inc.
- Sankır, H. (2010). “Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Anlamlandırılış Biçiminin ‘Kadın Sanatçı Kimliğinin Oluşum Sürecine Etkileri”, Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar E-Dergisi.
- Şimşek, H. ve Yıldırım, A. (2011). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Tarhan, Nevzat (2005), Kadın Psikolojisi, Nesil Yayınları, İstanbul
- Tümkan, F. (2007). Televizyondaki şiddetin çocuklar üzerindeki etkisi. KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı Milli Eğitim Dergisi, 1, 65-88.
- Tobach, E., (2002).Development of sex and gender, Encyclopedia of Women and Gender Sex Similarities and Differences and The Impact of Society on Gender, (Editor in chief:Judith Worell), Academic Press, USA, p.315-330.
- Udry, J. R. (1994). “The Nature of Gender”, Demography, Vol.34, No.4, 561 573.
- Uluocak, Ş., Gökulu G., Bilir, O., E. Karacık, N., Özbay, D., (2014). Toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve kadına yönelik şiddet. Ankara: Paradigma Akademi Yayınları.

- Ünal, N. ve Durualp, E. (2012). Televizyonun okul öncesi çocuklar üzerindeki etkisi. Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3(2), 93-104.
- Yavuz Ş. (2007). Çocuklar ve Toplumsal Cinsiyeti Biçimlendirmede Televizyonun Rolü. 4. Uluslararası Çocuk ve İletişim Kongresi, Vol. I, İstanbul: İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, 499-510.
- Wallace, Ruth A. Ve Wolf, Alison, (2004), Çağdaş Sosyoloji Kuramları, (Çeviren: Leyla Elburuz), Punto Yayıncılık, İzmir

ÖZGEÇMİŞ

Ad Soyad: Nisa MİĞAL	
Eğitim Bilgileri	
Lisans	
Üniversite	Fırat Üniversitesi
Fakülte	İletişim Fakültesi
Bölümü	Radyo Televizyon ve Sinema
Makale ve Bildiriler	
1. Nisa M. (2022). Yalnızlık Olgusu Bağlamında Sosyal Medya Kullanımı. International Conference On New Horizons In Education. Lefkoşa, Girne, 388-399.	